Nr 269.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens; samt
2) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Härigenom förordnas som följer:

Om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott.

1 §.

I näringsverksamhet anställd person, som under den tid, tjänstavtalet är gällande, i avsikt att bereda sig eller annan fördel eller att göra skada, obehörigen använder sig av eller yppar fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han under samma tid erhållit kännedom och som han vet utgöra en arbetsgivarens yrkeshemlighet, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Lag samma vare, om någon i annat fall, i avsikt varom ovan förmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild, som han för utförande av arbete eller eljest för affärsändamål fått sig anförtrodd.

2 §.

Är gärning, som i 1 § avses, enligt 22 kap. strafflagen att bedöma såsom trolöshet mot huvudman, skall vad i sagda paragraf finnes stadgat ej vinna tillämpning.

3 §.

Om någon i avsikt, som i 1 § omförmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av yrkeshemlighet eller i paragrafens andra stycke avsedd förebild, varom han vunnit kännedom genom honom lämnat meddelande av

den i samma paragraf angivna art, varde, såframt han, då han mottog meddelandet, ägde kännedom om de förhallanden, som gjorde detsamma otillåtet, straffad på sätt i 1 § sägs ävensom förpliktad att gottgöra uppkommen skada.

Om bestickning.

4 §.

Den, som lämnar, utlovar eller erbjuder gåva eller annan förmån till någon i näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person för att därigenom muta denne att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

5 §.

I näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person, som tager, låter åt sig utlova eller begär gåva eller annan förmån för att därigenom låta muta sig att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete för dens räkning, hos vilken han är anställd,. åt någon skaffa företrade framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, varde straffad på sätt i 4 § sägs ävensom förpliktad att ersätta uppkommen skada.

Emottagen muta eller dess värde tillfaller kronan.

6 §.

Vad i 4 och 5 §§ stadgats skall icke äga tillämpning, om gärningen är straffbar enligt 25 kap. strafflagen.

Allmänna bestämmelser.

7 §.

Med näringsverksamhet förstås i denna lag varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet.

8 §.

Berättigad att anställa talan enligt denna lag är:

1) i de uti 1 och 3 §§ angivna fall den, vilkens yrkeshemlighet eller förebild obehörigen använts eller röjts; samt

2) i de uti 4 och 5 §§ omförmälda fall varje näringsidkare, som frambringar, tillverkar eller håller till salu varor eller utför arbete av samma eller liknande art som de varor eller det arbete, som skolat inköpas eller utföras, ävensom den anställdes arbetsgivare, där ej gärningen skett med dennes begivande, så ock, utom vad angår skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, så framt näringsidkare, varom ovan sägs, äro företrädda inom sammanslutningen och denna äger att inför domstol kära.

Efter angivelse av den, som enligt vad ovan stadgas äger anställa talan, må ock allmän aklagare väcka påstående om straff för brott, varom i denna lag förmäles.

9 §.

Då vid domstol förekommer mål om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet eller om missbrukande av förebild, som i 1 § andra stycket avses, må på begäran av den, vilkens rätt förmenas hava blivit genom den åtalade handlingen kränkt, domstolen, därest malets offentliga handläggning prövas kunna för honom medföra ytterligare skada i samma hänseende, förordna, att malet skall handläggas inom stängda dörrar.

10 §.

Var, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, anhängiggöra sin talan hos domstol. Försummas det, have han förlorat sin talan.

11 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Har ämbetsman tagit, låtit åt sig utlova eller begärt muta, för att i ämbetet orätt främja; varde, ändå att ingen skada skedde, avsatt och förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller ock dömd till mistning av ämbete på viss tid; och skall, där till avsättning dömes, den skyldige, om brottet det förtjänar, dessutom straffas med fängelse.

Den, som till ämbetsman lämnar, utlovar eller erbjuder sådan muta, dömes till böter eller fängelse.

Tager eller betingar sig ämbetsman eljest för sin ämbetsåtgärd någon belöning eller sportel, därtill han ej berättigad är; straffes med mistning av ämbete på viss tid eller böter: äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till avsättning dömas.

21 §,

Böter, som efter 5 § 3 mom., 6, 10, 14, 16 eller 17 § ådömas, må sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtföljer det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det ämbete viss lön eller annan inkomst förenad; vare bot högst ett tusen riksdaler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 24 januari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren

riksdagens skrivelse den 12 april 1918 (n:r 115), däri riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes skyndsammast låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till särskild *lag mot användande av mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser* ävensom förslag till de ändringar i 25 kap. strafflagen, som av en sådan lagstiftning kunde föranledas.

Härvid anförde föredragande departementschefen:

Patentlagstiftningskommittén 1915.

»Patentlagstiftningskommitténs med betänkande den 5 maj 1915 avgivna förslag till *lag mot illojal konkurrens* innehåller i 20, 21 och 22 §§ bestämmelser mot bestickning. Till dessa stadganden ansluter sig

kommitténs samtidigt framlagda förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Motion 1918.

I en vid 1918 års lagtima riksdag inom andra kammaren väckt motion (n:r 147) hemställdes, att riksdagen ville för sin del besluta, att nämnda bestämmelser måtte upphöjas till lag.

Lagutskottet.

Lagutskottet, till vilket motionen hänvisades, anförde i avgivet utlåtande (n:r 33), att utskottet funne behovet av lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område vara synnerligen trängande. Men det vore icke utskottet möjligt att ägna kommitténs förslag det allsidiga övervägande och den granskning ur lagteknisk synpunkt, som erfordrades för en välgrundad uppfattning därom, huruvida samma förslag vore av beskaffenhet att böra upphöjas till lag. Utskottet ansåge sig därför icke kunna tillstyrka bifall till motionen såvitt därigenom föreslagits, att riksdagen skulle för sin del antaga de av kommittén föreslagna bestämmelserna. Även utskottet hölle emellertid före, att lagbestämmelser av ifrågavarande art, varom riksdagen redan år 1907 gjort framställning, borde snarast möjligt komma till stånd. Och det borde enligt utskottets förmenande icke möta hinder att särskilt för sig framlägga förslag till lag i ämnet utan samband med lagstiftningen i övrigt mot illojal konkurrens.

Riksdagens skrivelse.

I enlighet med utskottets tillstyrkan beslöt riksdagen att till Kungl. Maj:t avlåta nu ifrågavarande skrivelse.

Förslaget till lag mot illojal konkurrens.

Patentlagstiftningskommitténs omförmälda förslag till lag mot illojal konkurrens innehåller i 1—15 §§ bestämmelser mot illojal reklam, mot försäljning eller salubjudande av så kallade märkesartiklar till underpris, mot present- och rabattmärkessystemen, mot angivande av oriktigt geografiskt ursprung för varor samt mot nedsättande av annans näringsverksamhet. Därefter följa i 16—19 §§ bestämmelser mot obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott ävensom i 20—22 §§ stadganden mot bestickning. Förslagets 23—35 §§ innefatta processuella bestämmelser m. m. Slutligen innehåller 36 § beträffande illojal konkurrens, som begås genom tryckt skrift, en hänvisning till vad i tryckfrihetsförordningen finnes stadgat.

Departementschefen.

Med hänsyn till det stora antal brådskande och angelägna lagstiftningsfrågor, som jag efter mitt tillträde till statsrådsämbetet haft att handlägga, har det ännu icke varit mig möjligt att definitivt taga ståndpunkt till kommitténs förslag om illojal konkurrens. Vid den för-

beredande granskning, jag ägnat förslaget, har det emellertid förefallit mig, som om det nära sambandet mellan förslagets bestämmelser om illojal reklam och vissa andra arter av illojal konkurrens, å ena sidan, samt gällande tryckfrihetsförordning, å den andra, måste komma att bereda väsentliga svårigheter vid en blivande lagstiftning. Kommittén har ock i sin utredning angående illojal konkurrens genom tryckt skrift (s. 421—447 i betänkandet) framhållit, hurusom frågan om införande av de av kommittén föreslagna stadgandena i avsevärd mån kompliceras genom den svenska tryckfrihetsrättens säregna beskaffenhet.

Emellertid innefattar förslaget vissa grupper av bestämmelser, beträffande vilka det nu sagda icke äger tillämpning. Till dessa bestämmelser, som icke närmare sammanhänga med tryckfrihetslagstiftningen, höra förutnämnda stadganden mot *bestickning*. Dessa stå icke heller i det samband med lagförslaget i övrigt, att de icke kunna särskilt för sig behandlas. Vid sådant förhållande och då jag lika med riksdagen finner det synnerligen önskvärt, att en författning i detta ämne utan uppskov kommer till stånd, anser jag mig böra tillstyrka, att dessa stadganden utbrytas ur kommittéförslaget för att snarast möjligt upphöjas till lag.

Även en annan grupp av bestämmelser, som av kommittén föreslagits, synes lämpligen kunna redan nu göras till föremål för behandling; jag åsyftar de förut omförmälda stadgandena i kommittéförslagets 16—19 §§ mot *obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott*. Jämväl dessa bestämmelser kunna anses vara i det väsentliga fristående så väl från tryckfrihetslagstiftningen som från övriga delar av kommitténs förslag; och på sätt jag i det följande skall närmare angiva är en lagstiftning i detta ämne ett allmänt önskemål inom affärsvärlden.

I enlighet med vad jag nu anfört har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till

Lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Förslaget, som alltså upptager stadganden mot missbruk av yrkeshemligheter och mot bestickning, är avfattat i nära överensstämmelse med patentlagstiftningskommitténs förslag i motsvarande delar. För de ändringar, som jag funnit böra vidtagas, skall jag redogöra vid de särskilda

paragraferna. Jag skall nu, i anslutning till kommitténs motivering, lämna en redogörelse för de föreslagna bestämmelserna, till en början i vad de avse

Obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott.

I departementsförslagets 1 § givas bestämmelser mot yrkeshemligheters obehöriga användande eller yppande. Förslagets 2 § avser missbruk av ritningar eller andra tekniska förebilder. I 3 § hänvisas till allmänna strafflagen för fall, då denna bör framför 1 eller 2 § vinna tillämpning. Slutligen innehåller 4 § bestämmelser mot obehörigt förfarande med avseende på yrkeshemlighet eller ritning, varom kännedom vunnits genom ett i strid med 1 eller 2 § gjort meddelande.

1 §.

Yrkeshemligheter.

De i denna paragraf givna bestämmelser, motsvarande stadgandena i 16 § samt i andra stycket av 1 § i patentlagstiftningskommitténs förslag, avse som nyss nämnts obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet.

Utländsk rätt. Tyskland.

Av utländska bestämmelser i ämnet må här nämnas stadgandena i § 17 av 1909 års tyska lag mot illojal konkurrens, av följande lydelse: Med fängelse i högst ett år och med böter, högst femtusen mark, eller med endera av dessa påföljder straffas den, vilken såsom anställd, arbetare eller lärling (*Angestellter, Arbeiter oder Lehrling*) i annans näringsverksamhet (*Geschäftsbetrieb*) under den tid tjänsteförhållandet är gällande (*während der Geltungsdauer des Dienstverhältnisses*) i konkurrenssyfte eller i avsikt att tillfoga rörelsens innehavare skada obefogat åt andra meddelar affärs- eller fabrikationshemligheter (*Geschäfts- oder Betriebsgeheimnisse*), som i kraft av tjänsteförhållandet blivit honom anförtrodda eller eljest för honom tillgängliga. — Samma straff drabbar den, som i konkurrenssyfte obefogat gör bruk av (*verwertet*) eller åt andra meddelar affärs- eller fabrikationshemligheter, om vilka han erhållit kännedom genom meddelande av den art, som i första stycket sägs, eller genom någon egen mot lag eller god sed stridande handling.

Danmark.

I 12 § av den danska lagen den 8 juni 1912 om straff för användande av oriktig varubeteckning m. m. har upptagits en bestämmelse om

ansvar för den, som avsiktligt eller av grov oaktsamhet lämnar eller använder sig av meddelanden om affärs- eller fabrikationshemligheter (*Forretnings- eller Driftshemmeligheder*), vilka kommit till hans kännedom i följd av ett på avtal grundat förtroendeförhållande (*kontraktligt Tillidsforhold*).

Norge. Art. 294 i norska strafflagen den 22 maj 1902 stadgar ansvar för den, som oberättigat antingen själv gör bruk av en affärs- eller fabrikationshemlighet (*forretnings- eller driftshemmelighed*) vidkommande näringsverksamhet (*bedrift*), vari han är eller under loppet av de två sista åren har varit anställd eller vari han äger eller under loppet av de två sista åren ägt del, eller uppenbarar en sådan hemlighet i avsikt att sätta en annan i stånd att göra bruk av densamma, eller som genom förledande eller tillskyndelse medverkar härtill.

I övrigt får jag hänvisa till kommitténs framställning (s. 287—296) av den främmande rätten på detta område.

Svensk rätt. I betänkandet (sid. 282—287) lämnas jämväl redogörelse för den svenska rättens ställning till frågan om skyddande av yrkeshemligheter. Enligt 47 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall den, som har eller haft att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av samma lag, vara förbjudet att röja yrkeshemlighet eller att, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid arbetsställe.

Även andra specialbestämmelser av dylikt slag återfinnas i skilda författningar å näringslivets område, exempelvis i 45 § av förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker ävensom i 41 § av förordningen angående tillverkning av brännvin.

Tryckfrihetsförordningen innehåller i § 2 mom. 4 en del stadganden av betydelse för skyddande av näringsidkares yrkeshemligheter i detta ords vidsträcktare betydelse. I det förslag till tryckfrihetsordning, som den 20 december 1912 avgivits av särskilda kommitterade, hava dessa bestämmelser delvis kompletterats. Därjämte innnehåller förslaget ett flertal nya stadganden i liknande riktning, till väsentlig del påkallade av den alltmera utvecklade ekonomiska verksamhet, som drives av stat och kommun.

Även finnas, utöver vad redan nämnts, åtskilliga för offentliga befattningshavare givna bestämmelser, som kunna tjäna till skydd för yrkeshemligheter, exempelvis förbudet för notarius publicus att uppenbara vad honom i hans befattning anförtros såsom hemligt ävensom vissa föreskrifter i järnvägs-, post- och telegrafförfattningarna.

Nämnda bestämmelser, med undantag i viss mån för de tryckfrihetsrättsliga stadgandena, avse endast personer i mer eller mindre offentlig ställning. Något särskilt förbud för i näringsverksamhet anställd person att obehörigen yppa eller använda en principalens yrkeshemlighet finnes däremot ej i vår lagstiftning. Emellertid torde, såsom kommittén framhållit, möjligheten att i vissa fall jämlikt 22 kap. 14 § strafflagen ingripa mot ett sådant förfararande ej vara utesluten.

Krav på svensk lagstiftning i ämnet.

I betänkandet anföres (s. 296), hurusom behovet av utsträckt lagstiftning i vårt land till skydd för yrkeshemligheter särskilt framhållits i ett till kommittén inkommet yttrande från Sveriges allmänna handelsförening ävensom i en till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse från Stockholms specerihandlareförening jämte sju andra föreningar av köpmän i olika branscher. Vidare har i de avgivna svaren på frågecirkulär, som av kommittén utsänts till ett flertal korporationer på näringslivets område, så gott som undantagslöst betonats vikten av lagbestämmelser av ifrågavarande slag.

Efter det kommitténs betänkande avgivits, har Sveriges industriförbund i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 april 1918 hemställt om vidtagande av sådana åtgärder, att frågan om skydd för yrkeshemligheter måtte kunna föreläggas 1919 års riksdag.

Begreppet yrkeshemlighet.

I fråga om begreppet yrkeshemlighet anför kommittén (s. 297), att, om yrkeshemlighet skall kunna sägas vara för handen, fråga måste vara om något för ett visst affärsföretag egendomligt, som icke är allmänt bekant eller känt av ett flertal utomstående. I begreppet torde vidare enligt allmänt språkbruk få anses ligga, att fråga måste vara om någon omständighet, vars hemlighållande är av vikt för den affärsrörelse, till vilken densamma hänför sig. På sätt av lagtexten framgår, avses med förslaget att bereda skydd icke blott för tekniska yrkeshemligheter, utan även för handels- och övriga yrkeshemligheter i mera vidsträckt bemärkelse.

Gärningsmannens person.

Det obehöriga användandet eller yppandet av yrkeshemlighet är enligt denna paragraf i förslaget straffbelagt endast då gärningsmannen är anställd hos den näringsidkare, hemligheten tillhör. Då det ligger i sakens natur, yttrar kommittén härutinnan (s. 299), att en näringsidkares yrkeshemligheter icke av honom kunna hållas hemliga för alla hos honom anställda personer, kräves det, att genom lagstiftningen ett betryggande skydd gives principalen mot faran för obehörigt användande eller yppande av hans yrkeshemligheter. Väl kan en näringsidkare i viss mån skydda

sig i detta hänsende genom avtal med sina anställda, varigenom dessa förplikta sig att ej använda eller yppa hans yrkeshemligheter, vid äventyr av skyldighet att utgiva stadgat vite eller eljest ersätta uppkommen skada. Men oavsett de praktiska svårigheter, som äro förenade med avslutandet av dylika överenskommelser, lärer det vara tydligt, att näringsidkarens rätt gentemot den andra kontrahenten ofta blir ganska betydelselös, då denne ej sällan saknar förmåga att erlägga skadeståndsbeloppet. Av samma anledning kan en lagstadgad skadeståndsskyldighet enbart för sig ej heller anses göra till fyllest. Endast genom straffrättsliga bestämmelser torde det åsyftade målet kunna vinnas.

Näringsverksamhet.

Andra stycket av 1 § i kommitténs förslag, vilken paragraf innehåller bestämmelser mot illojal reklam, har följande lydelse: 'Med näringsverksamhet förstås i denna lag varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet'. Detta stadgande har upptagits i förevarande 1 § av departementsförslaget.

I motiveringen till bestämmelserna mot illojal reklam yttrar kommittén (s. 105), att om det ock framför allt är inom handeln, industrien och hantverket, som den illojala reklamen florerar, det dock ej kan förnekas, att den i mer eller mindre mån gör sig gällande även inom andra yrken, exempelvis transportyrkena, publicistyrket, drivandet av restaurangrörelse, lotteriväsendet, förmedlandet av fastighetsköp, av hyresavtal eller av tjänsteanställning. Jämväl mot den illojala reklam, som kan förekomma inom advokatyrket, arkitektyrket och så vidare, avser förslaget att bereda skydd. Detsamma har således en väsentligt större räckvidd än gällande näringsfrihetsförordning.

Vid redogörelsen för de föreslagna bestämmelserna till skydd för yrkeshemligheter hänvisar kommittén till sitt nu återgivna yttrande samt framhåller (s. 301), hurusom yrkeshemligheter, som påkalla laga skydd, kunna förekomma ej blott inom handel, industri och hantverk utan även inom andra yrken, exempelvis försäkringsverksamheten. Med ordet 'anställd' åsyftas så väl högre befattningshavare, exempelvis direktörer för bolag, som lägre, även lärlingar och på prov utan lön anställda, såväl vanliga kroppsarbetare som personer, vilkas verksamhet mindre består i mekaniskt arbete, såsom ingerjörer och handelsresande, såväl på längre som på kortare tid, exempelvis per dag, anställda. Dock förutsettes alltid, att fråga är om ett arbetsavtal i inskränkt och egentlig bemärkelse, i motsats till beställning.

Begränsning av tiden för förbudets giltighet.

Förbudet för en anställd att använda eller yppa yrkeshemligheter skall enligt förslaget, såsom det av kommitténs pluralitet avfattats, gälla

under den tid, anställningen varar, och ett år därefter. Emellertid hava två ledamöter av kommittén varit av skiljaktig mening härutinnan och ansett förbudets giltighet böra begränsas till anställningstiden.

Kommittén har i denna del anfört (s. 303), att det givetvis bör vara en anställd förbjudet att under anställningstiden använda eller yppa arbetsgivarens yrkeshemligheter. Ett sådant förbud har nästan enstämmigt också förordats i de till kommittén inkomna svaren på ett frågecirkulär, som kommittén utsänt till ett flertal korporationer å näringslivets område (s. 10 i betänkandet).

Mera delade — heter det vidare i betänkandet — kunna meningarna vara, huruvida ifrågagavarande förbud bör utsträckas att gälla även efter anställningens upphörande, och i så fall för vilken tid detsamma bör fastställas. Då en näringsidkares yrkeshemlighet vore att anse såsom hans uteslutande tillhörighet, har det betecknats såsom, rent principiellt sett, riktigast att låta förbudet gälla för all framtid. Även från praktisk synpunkt hava skäl åberopats för en sådan lagstiftning. Med fog har sagts, att yrkeshemligheter långt oftare otillbörligen användas eller yppas först efter tjänsteförhållandets upphörande än under detsammas bestånd. Man tänke exempelvis på de praktiskt viktiga fall, att en anställd lämnar sin tjänst just för att i konkurrens med sin förre principal börja en rörelse, baserad på en dennes yrkeshemlighet, eller att en anställd av någon sin arbetsgivares konkurrent låter under löfte om högre lön förleda sig att uppsäga sin tjänst och taga anställning hos konkurrenten för att sedermera för denne yppa någon yrkeshemlighet, varom han under sin förra anställning fått kännedom.

I detta avseende erinrar kommittén, att man i några främmande stater har gått så långt, att förbudet utsträckts att gälla utan varje tidsbegränsning. Mot en lagstiftning av denna räckvidd anser emellertid kommittén tungt vägande invändningar kunna framställas. Det är ju mycket vanligt, att exempelvis en ingenjör arbetar vid olika fabriker för att vinna praktisk utbildning. Det är så att säga en skola, som han på detta sätt genomgår. Skulle man nu stadga ett absolut förbud för honom att efter tjänstetiden använda eller yppa yrkeshemligheter, om vilka han under densamma erhållit kännedom, skulle ett obehörigt ingrepp ofta göras i den förutvarande anställdes rätt att i egen eller annans rörelse begagna sig av de erfarenheter och kunskaper, som han under sin praktiska utbildning förvärvat.

I betänkandet (s. 307) anmärkes vidare, hurusom visserligen i flertalet av de inkomna svaren å kommitténs frågecirkulär den åsikten uttalats, att ett förbud utöver tjänstetiden ej vore att förorda, därvid på-

pekats, att det står en arbetsgivare öppet att genom överenskommelser med sina anställda bereda sig skydd i förevarande hänseende. Och likaså har vid ett sammanträde, som av kommittén hållits med representaner för den anställda personalen inom olika yrken, samma ståndpunkt hävdats av de flesta bland dem; åtminstone måste, framhölls det, med ett utsträckt förbud begreppet 'yrkeshemlighet' närmare förtydligas och begränsas. Men å andra sidan har också i många bland svaren å frågecirkuläret betonats önskvärdheten av ett obegränsat förbud eller ett förbud, avseende viss tid efter anställningens slut.

Såsom framgår av redogörelsen för den utländska rätten, gäller enligt norsk lag förbudet under två år efter anställningens slut, varemot den tyska lagen begränsat förbudets giltighet till anställningstiden.

Kommitténs pluralitet.

Kommitténs flesta ledamöter hava som nämnt ansett sig böra föreslå, att den anställde skall vara förbjudet att obehörigen använda sig av eller yppa yrkeshemlighet, 'medan han är kvar i tjänsten, eller inom loppet av ett år efter det han lämnat densamma'. Att en arbetsgivare endast genom avtal med sina underordnade skulle kunna skydda sig mot prisgivande av hans yrkeshemligheter efter tjänstetidens utgång, finna dessa ledamöter icke vara tillfyllestgörande. Och de praktiska olägenheter, som otvivelaktigt äro förknippade med förbudets utsträckande att gälla för all framtid, framträda i långt mindre grad, om förbudet begränsas så kraftigt som nu föreslagits. Härvid, heter det i betänkandet, är att märka, att skydd bör åtnjutas endast för verkliga, speciella yrkeshemligheter och att den förutvarande anställde följaktligen bör vara oförhindrad att tillgodogöra sig den allmänna yrkeskunskap, han i sin tidigare tjänst förvärvat. Emellertid lärer det understundom vara svårt att avgöra, vad som är att betrakta såsom en speciell yrkeshemlighet och vad såsom allmän yrkeskunskap. Under anställningstiden är givetvis denna svårighet av mindre betydelse, då nämligen en anställd, så länge han är kvar i tjänsten, ej har något berättigat intresse att vid sidan av denna använda sig av eller för obehörig yppa något som helst av vikt för den rörelse, där han innehar anställning. Men för tiden efter anställningens upphörande, när det för den förutvarande anställde gäller att vare sig genom grundande av egen affär eller genom vinnande av ny anställning hos annan skaffa sig sin utkomst, framträder nämnda svårighet med större skärpa. Det har därför i lagtexten uttryckligen stadgats, att ansvar skall inträda, endast om den anställde eller förutvarande anställde vid handlingens begående visste, att ifrågakomna omständighet utgjorde en arbetsgivarens eller den förre arbetsgivarens yrkeshemlighet.

Kräves uttryckligen en sådan vetskap — anföra dessa ledamöter vidare — torde den föreslagna lagen bliva tillämplig endast i mera uppenbara och viktiga fall. Någon allvarligare betänklighet mot förbudets utsträckande att gälla även viss kortare tid efter anställningens upphörande finna de vid sådant förhållande icke böra möta, i synnerhet som, på sätt framhållits, det praktiska behovet av en lagstiftning till skydd för yrkeshemligheter i så övervägande grad gjort sig kännbart just för tiden efter anställningens slut. Då förbudet gäller alla anställda, lärer faran, att vederbörande skall få svårt att erhålla ny anställning, icke kunna åberopas såsom avgörande skäl mot denna ståndpunkt. Snarare kan en sådan fara sägas föreligga, om genom privata överenskommelser tystnadsplikt ålägges endast vissa anställda. I ena som andra fallet torde nog för övrigt dugligheten komma att bliva det mest avgörande.

Reservation.

Som nämnt hava två ledamöter förklarat sig icke kunna biträda kommitténs förslag i vad det innefattar tystnadspliktens utsträckande utöver anställningstiden. Till stöd för sin åsikt härutinnan anföra reservanterna (s. 514), att en oeftergivlig förutsättning för en sådan väsentlig inskränkning i den enskildes handlingsfrihet måste vara, att den vilar på en i möjligaste mån klar och oomtvistelig grund. Men i de flesta fall torde det vara förenat med betydlig svårighet att bestämt angiva, vad som faller under stadgandet eller icke. I arbetsgivarens intresse ligger att utsträcka området för sina verkliga eller förmenta yrkeshemligheter, under det att den anställde lika förklarligt är benägen för att inskränka detsamma. Vad den förre måhända anser såsom sin yrkeshemlighet, finner den senare, och kanske på lika goda skäl, falla inom den allmänna kunskap och erfarenhet, vilken han förvärvat sig på området för sin verksamhet under anställningstiden, och som, jämväl enligt pluralitetens mening, han bör vara oförhindrad att tillgodogöra sig. Lagstiftningen måste tillse, att den icke går längre, än som är oavvisligen nödvändigt och förenligt med skälig hänsyn till även den förutvarande anställdes berättigade krav på oberoende och av omständigheterna ofta framtvingade behov att utan uppskov och på bästa sätt få göra sig till godo sin erfarenhet och sina kunskaper. En förutvarande anställd, som vore belastad med tystnadsplikt, kommer utan tvivel att möta större svårigheter än eljest att erhålla ny anställning. Nödvändigheten att vid det förevarande lagstiftningsarbetet iakttaga försiktighet måste, om någonstädes, komma till uttryck här, då det gäller att icke försvåra möjligheten till framtida utkomst för en betydande del av dem, som arbeta i näringslivets tjänst och för vilka kampen för tillvaron dessförutan kan vara nog så hård.

Utlåtanden. Av de olika sammanslutningar av näringsidkare och de handelskammare, som avgivit yttranden över ifrågavarande lagförslag, har flertalet anslutit sig till reservanternas uppfattning, varemot från andra håll gjorts gällande, att den av pluraliteten föreslagna skyddstiden av ett år efter anställningens slut är väl kort och bör ytterligare utsträckas.

Kommerskollegium. Kommerskollegium har i avgivet utlåtande förklarat sig dela reservanternas mening. Avgörande härutinnan har för kollegium varit näringslivets intresse av utbredd yrkeskunskap. Sådan kunskap av praktisk art förvärvas under anställning hos arbetsgivare, och den anställde bör ej hindras att, sedan tiden för anställningen utgått, göra denna kunskap fruktbärande.

Patent- och registreringsverket. I det utlåtande, som av patent- och registreringsverket avgivits över lagförslaget, har även detta ämbetsverk, med hänvisning till de från många håll uttalade betänkligheterna mot den av kommittén förordade utsträckningen av tystnadsplikten, funnit sig böra biträda reservanternas mening. Även med den begränsning av stadgandet, som kommittén föreslagit, finner ämbetsverket det kunna befaras, att tystnadspliktens utsträckande utöver anställningstiden kommer att medföra ett obehörigt ingrepp i den anställdes rätt att i egen eller annans rörelse begagna sig av de erfarenheter och kunskaper, han under sin praktiska anställning förvärvat, och att härigenom industriens utveckling kan komma att hämmas.

Departementschefen. Att träffa ett avgörande i förevarande avseende är förbundet med vissa vanskligheter. Såsom i det föregående antytts, måste därvid tagas nödig hänsyn så väl till arbetsgivarens intresse däri, att hans yrkeshemligheter ej från förutvarande anställdes sida utnyttjas i konkurrenssyfte, som ock till de sistnämndes ej mindre berättigade intresse att vid självständigt arbete för egen fortkomst fritt få begagna de kunskaper och färdigheter, som de under anställningen förvärvat. Att uppdraga gränsen mellan verkliga speciella yrkeshemligheter, å ena, samt den allmänna yrkeskunskapen, å andra sidan, torde ock, såsom kommitténs pluralitet jämväl framhållit, stundom falla sig ganska svårt. I flertalet av de från intressentkretsar inkomna utlåtandena har påyrkats, att ifrågavarande förbud måtte begränsas till att avse endast anställningstiden. Vid sådant förhållande och då det här gäller att med lagstiftning ingripa på ett förut oreglerat område, synes mig försiktigheten bjuda att för närvarande stanna vid reservanternas, av de nyssnämnda ämbetsverken förordade förslag att låta den med straffskydd omgärdade tystnadsplikten upphöra med tjänstetidens utgång.

På sätt förut nämnts, skall enligt kommitténs pluralitet förbudet

för den anställde att utnyttja yrkeshemligheter gälla medan han är kvar i tjänsten och viss tid därefter. Uttrycket 'medan han är kvar i tjänsten' avser, såsom i betänkandet (s. 302) framhålles, den tid varunder tjänsteförhållandet faktiskt består. Visserligen måste, yttra ifrågavarande ledamöter, det erkännas innebära en oegentlighet, att en anställd, genom att obehörigen lämna sin anställning före den avtalade tjänstetidens utgång, skall kunna förkorta tiden för förbudets giltighet. Men med hänsyn därtill, att enligt deras förslag förbudet avses skola gälla viss tid efter tjänsteförhållandets upphörande, samt på andra anförda skäl finna dessa ledamöter berörda oegentlighet vara av mindre betydelse.

Reservanterna med sin ståndpunkt i fråga om skyddstidens längd förklara (s. 517), att då de anse tystnadsplikten icke böra utsträckas utöver den tid, anställningen varar, de därmed icke vilja förstå den tid, varunder tjänsteförhållandet faktiskt består, utan den, under vilken det rätteligen bör bestå. Sålunda om en anställd i förtid obehörigen och mot avtal självtaget lämnar sin tjänst, så bör han vara skyldig att bevara sin arbetsgivares yrkeshemligheter, så länge tjänstförhållandet normalt skolat fortfara. Det torde å andra sidan vara självfallet, att, ifall arbetsgivaren obefogat bryter överenskommelsen, han icke skall kunna åberopa sig på det av honom brutna avtalet för att få den förutvarande anställde straffad, därest denne skulle yppa eller använda någon arbetsgivarens yrkeshemlighet före utgången av den enligt avtalet bestämda anställningstiden. På grund härav anse reservanterna det böra stadgas, att anställd persons tystnadsplikt skall gälla allenast 'under den tid anställningen rätteligen varar.'

Till vad reservanterna sålunda anfört kan jag i det väsentliga ansluta mig. I enlighet med denna uppfattning har åt departementsförslaget givits en lydelse, enligt vilken förbudet för den anställde att utnyttja arbetsgivares yrkeshemligheter avser den tid, under vilken tjänstavtalet är gällande. Förslaget ansluter sig härutinnan nära till den tyska lagen, vars förutnämnda motsvarande uttryck *während der Geltungsdauer des Dienstverhältnisses*, enligt uppgift i kommentarer till lagen, tolkas på det sätt, att tystnadsplikten anses fortfara så länge tjänsteförhållandet rättsligen består.

Skydd för varje principalens yrkeshemlighet.

För varje principalens yrkeshemlighet, varom den anställde under tjänstetiden förvärvat kännedom, åtnjutes skydd enligt förevarande paragraf, således icke allenast för sådana yrkeshemligheter, som på grund av tjänsteförhållandet blivit honom anförtrodda eller eljest för honom tillgängliga, utan även för sådana, om vilka han exempelvis fått kunskap genom ett utom tjänsten erhållet meddelande av annan eller genom att

förskaffa sig tillträde till en arbetslokal, som han icke ägt att beträda. Har den anställde — yttrar kommittén (s. 311) — under tjänstetiden själv gjort en uppfinning, som till följd av överenskommelse eller med hänsyn till de särskilda omständigheter, under vilka den gjorts, måste anses tillkomma principalen, åtnjuter denne jämväl för en sådan uppfinning, om den utgör en yrkeshemlighet, det i föreliggande paragraf stadgade skydd.

Svenska uppfinnareföreningen.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift med yttrande över kommitténs förslag anför svenska uppfinnareföreningen, att kommitténs berörda uttalande angående en av en anställd gjord uppfinning kan anses vara uttryck för en uppfattning, som icke överensstämmer med den i vårt land hittills tillämpade och av föreningen alltjämt starkt hävdade principen i fråga om den uppfinnaren tillkommande primära rätten att söka patent. Då sistnämnda rätt enligt gällande patentförordning kan övergå på arbetsgivaren endast genom särskild skriftlig överlåtelse som vid sökande av patent skall företes, måste kommitténs uttalande anses innebära ett avsteg från gällande rätt. Föreningen är av den uppfattningen, att skyddet för yrkeshemligheter icke bör sträcka sig till sådana hemligheter, vartill den anställde själv är upphovsmannen, vare sig de äro uppfinningar eller icke.

Departementschefen.

Så vitt jag kan finna, har kommittén här icke åsyftat att taga principiell ståndpunkt till spörsmålet om en anställds rätt till uppfinning, som han gjort under anställningstiden. Kommittén har endast uttalat, att i sådana fall, då en viss uppfinning måste anses tillkomma principalen, denne, om uppfinningen utgör en yrkeshemlighet, därför åtnjuter skydd enligt förevarande paragraf. Huruvida ett dylikt fall är för handen kan utrönas först genom en undersökning av de med avseende på anställningen föreliggande särskilda omständigheter, således genom en utredning av det mellan principalen och den anställde bestående obligatoriska förhållandet. Att i förslaget införa en bestämmelse i det syfte, som föreningen synes avse, finner jag ej böra ifrågakomma. Ifrågavarande skrivelse har således icke föranlett någon åtgärd.

2 §.

Ritningar.

Denna paragraf, motsvarande 17 § i kommitteförslaget, vänder sig mot obehörigt förfarande med ritningar och dylika tekniska förebilder.

Den tyska lagen.

Enligt § 18 i 1909 års tyska lag mot illojal konkurrens skall med fängelse i högst ett år och med böter, högst femtusen mark, eller med endera av dessa påföljder straffas den, som i konkurrenssyfte obefogat

gör bruk av (*verwertet*) eller åt andra meddelar honom i näringsverksamhet (*im geschäftlichen Verkehr*) anförtrodda förebilder eller föreskrifter av teknisk art, särskilt ritningar, modeller, schabloner, mönster (*Schnitte*) eller recept. — För detta stadgande får jag vidare hänvisa till betänkandet (s. 317).

Krav på svensk lagstiftning i ämnet.

I svensk rätt saknas för närvarande bestämmelser i detta syfte. I betänkandet (s. 320) omförmäles, att — sedan kommittén i förutnämnda frågecirkulär tillsport olika korporationer av näringsidkare, huruvida ett förbud erfordrades mot obehörigt begagnande eller meddelande åt andra av anförtrodda ritningar och dylikt — de inkomna svaren nästan undantagslöst varit jakande. I vissa av svaren har önskvärdheten av lagstiftarens ingripande kraftigt framhållits. Sålunda har Sveriges industriförbund förklarat sig anse stränga bestämmelser i detta avseende vara av behovet påkallade, därvid förbundet yttrat, att det i vårt land snart sagt dagligen förekomme, att anbudsgivares ritningar, för vilkas framställning denne fått vidkännas betydande kostnader, överlämnades till någon konkurrentfirma för erhållande av förmånligare anbud eller också utan någon som helst ersättning användes av den, som infordrat anbudet. Jämväl i skrivelser, som till kommittén inkommit från svenska teknologföreningen samt från Sveriges maskinindustriförening, har framhållits behovet av lagstiftning i förevarande avseende.

Även under tiden efter det kommitténs betänkande avlämnats har kravet på skydd mot missbruk av ritningar med styrka gjort sig gällande.

Skyddet begränsat att avse förebilder.

Föremål för skydd enligt ifrågavarande stadganden äro ritningar, mönster, modeller, schabloner och dylika tekniska förebilder men däremot icke recept och andra föreskrifter av teknisk art. Att tekniska förebilder komma i åtnjutande av sådant skydd, har kommittén funnit synnerligen angeläget. Väl är det sant — yttrar kommittén (s. 322) — att genom de föreslagna bestämmelserna mot obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter visst skydd även i nu förevarande hänseende vinnes, nämligen såframt en yrkeshemlighet verkligen är för handen och föremålet i fråga överlämnas åt någon, som innehar anställning hos ägaren av detsamma. Brister däremot någon av nämnda förutsättningar, äro berörda stadganden ej tillämpliga. Att i sådant fall den, som för utförande av något arbete eller eljest för affärsändamål fått sig föremålet anförtrott, strafflöst skulle kunna förfoga över detsamma annorledes än för det avsedda ändamålet kan icke vara riktigt.

Att såsom i den tyska lagen utsträcka förbudet att avse jämväl

tekniska föreskrifter har kommittén således ansett icke vara lämpligt. Kommittén finner (s. 324) det här icke kunna bliva tal om bestämda, konkreta föremål i samma bemärkelse, som då fråga är om tekniska förebilder. Detta gäller i främsta rummet muntliga föreskrifter, men, även om föreskrifterna blivit skriftligen avfattade på ett papper, exempelvis ett färgrecept, spelar det skrivna papperet dock icke samma roll som exempelvis en konstruktionsritning. Det är ett visst förfarande det här gäller, och detta förfarande eller ett därmed väsentligt överensstämmande kan mången gång bringas till utförande, utan att den handling, i vilken reglerna för förfarandet äro angivna, behöver anlitas. Att inskränka förbudet att avse endast användandet eller delgivandet åt annan av en anförtrodd handling, som innehåller föreskrifter av teknisk art, torde därför icke göra till fyllest. Något verkligt praktiskt behov av ett sådant utsträckt skydd för tekniska föreskrifter, som kommittén föreslagit i fråga om tekniska förebilder, lärer för övrigt ej föreligga. I de fall, då ägaren har intresse av att exempelvis ett recept icke obehörigen användes eller delgives annan, torde, där patent ej förvärvats, i allmänhet en yrkeshemlighet vara för handen; och överlämnas i sådan händelse receptet till en anställd, åtnjutes följaktligen det av kommittén föreslagna skydd för yrkeshemligheter. Endast mera undantagsvis förekommer, att icke patenterade recept eller dylikt för utförande av beställningar eller eljest för affärsändamål anförtros åt utomstående; och för de sällsynta fall, då så sker, torde det skydd, som kan beredes på den privata överenskommelsens väg, få anses göra till fyllest.

Utlåtanden. I utlåtanden över kommittéförslaget hava två handelskammare hemställt, att skyddet skall utsträckas till att gälla även recept och andra föreskrifter av teknisk art; däremot har i avgivet utlåtande kommerskollegium under åberopande av de av kommittén härutinnan anförda skäl funnit anledning till sådan utvidgning av ifrågavarande bestämmelser icke föreligga. Svenska teknologföreningen har påkallat förbud mot missbruk av prov å råvaror eller halvfabrikat, som någon fått sig för affärsändamål anförtrodda.

Departementschefen. För min del har jag ansett vad av nämnda handelskammare samt teknologföreningen sålunda hemställts icke böra föranleda ändring i kommittéförslaget.

Skydd utan tidsbegränsning. Kommittén har ansett, att då fråga är om en anställd, ett straffrättsligt inskridande bör äga rum, ehuruväl den tekniska förebilden saknar karaktären av yrkeshemlighet. Nödtvånget för en arbetsgivare att låta sina anställda få del av ifrågavarande förebilder är lika stort, som då

fråga är om yrkeshemligheter. Omständigheterna äro i detta fall till och med sådana, att lagstiftningen i ett visst avsende både kan och bör göras mera omfattande, än då fråga är om yrkeshemligheter i allmänhet. Detta gäller den i 1 § stadgade tidsbegränsning. Då 2 § avser att bereda skydd endast mot missbruk av tekniska förebilder, således vissa konkreta föremål, kan någon motsvarande begränsning icke anses där erforderlig, och detta vare sig den tekniska förebilden innehåller någon yrkeshemlighet eller ej.

Skydd jämväl mot icke anställda.

I betänkandet anföres vidare, att en tidsbegränsning måste anses vara oförenlig med ett stadgande sådant som det ifrågavarande, om, såsom förslaget avser, stadgandet jämväl skall gälla icke anställda. Och detta synes härvidlag vara av det praktiska behovet påkallat. Det torde ofta förekomma, att ritningar och andra tekniska förebilder i och för utförande av beställningar utlämnas till andra än anställda. Att för dylika fall icke lämna vederbörande annat skydd än det, som de själva kunna förskaffa sig genom avtal med uppdragstagarna, synes kommittén obilligt; även här lära fastmera straffbestämmelser vara på sin plats.

3 §.

Ansvar enligt 22 kap. 14 § straffflagen.

Då ett obehörigt förfarande med yrkeshemligheter eller ritningar understundom kan innebära sådant trolöshetsbrott, varom i 22 kap. 14 § straffflagen förmäles, samt i dylikt fall endast sagda lagrum och ej den lindrigare ansvarsbestämmelsen i 1 eller 2 § av detta förslag synes böra vinna tillämpning, har detta uttalats i nu förevarande paragraf, som motsvarar 18 § i kommitténs förslag.

4 §.

Handlingar av utomstående personer.

Kommittén har ansett det obehöriga förfarandet med avseende på en yrkeshemlighet eller ritning, varom kännedom vunnits genom ett i strid mot 1 eller 2 § gjort meddelande, böra under vissa förutsättningar föranleda ansvar. Stadgande därom har upptagits i förevarande 4 § av departementsförslaget, motsvarande kommitteförslagets 19 §.

I motiven (s. 314) anföres, beträffande detta stadgande i vad det avser yrkeshemligheter, att stadgandet är tillämpligt vare sig den, som utnyttjar hemligheten, gjort sig skyldig till straff för anstiftande av det jämlikt 1 § förövade brott eller icke. För straffbarhet enligt 4 § fordras, att användandet eller yppandet sker obehörigen och i avsikt, varom i 1 § sägs. Kännedom om hemligheten måste hava förvärvats genom ett meddelande till gärningsmannen av den anställde och får icke hava vunnits genom tredje person, som av denne senare fått veta hemligheten.

För straffbarhet fordras vidare, att gärningsmannen, då han fick veta hemligheten, kände de faktiska omständigheter, som gjorde densammas yppande rättsstridigt, således bland annat att den, som yppade hemligheten, var anställd hos den, vilken hemligheten rätteligen tillhör, varemot icke erfordras kännedom om, att meddelandet var enligt lag straffbart. Vetskapen om det rättstridiga i meddelandet måste alltså hava förefunnnits, då meddelandet gjordes. Har någon i god tro förvärvat kännedom om en yrkeshemlighet och först senare fått veta det oberättigade i meddelandet, är han således ej förhindrad att använda eller för annan yppa hemligheten. En motsatt princip skulle, enligt kommitténs mening, särskilt innebära en obillighet mot den, som i god tro redan vidtagit mer eller mindre kostsamma anordningar för exploaterandet av en yrkeshemlighet, varav han kanske endast mot vedergällning kommit i besittning.

Utlåtanden. I utlåtande, som av patent- och registreringsverket avgivits över kommitténs förslag, anföres häremot, att den som, efter det han mottog meddelandet men innan han gjorde bruk därav, erhöll kännedom om de förhållanden, som gjorde meddelandet otillåtet, icke bör vara berättigad att begagna sig därav; och hemställer ämbetsverket, att i förevarande 4 § orden 'vid meddelandets mottagande' ersättas med orden 'innan han därav gjorde bruk' eller annat liknande uttryck. Till den uppfattning, som patent- och registreringsverket sålunda uttalat, ansluter sig kommerskollegium i sitt utlåtande över kommitténs förslag.

Departementschefen. Ehuruväl vissa praktiska skäl kunna anses tala för en utsträckning av ifrågavarande ansvarsbestämmelse på sätt ämbetsverken påyrkat, finner jag det vara med ett försiktigt framgående inom detta nya lagstiftningsområde mest förenligt att i berörda avseende följa kommitténs förslag, som synes bygga på hittills gällande allmänna rättsprinciper beträffande verkan därav, att ond tro tillkommit efter förvärvet av viss egendom. Kommitténs förslag framlägges därför i denna del oförändrat.

Jag övergår nu till att redogöra för departementsförslagets 5, 6 och 7 §§, vilka paragrafer upptaga bestämmelser mot

Bestickning.

Svensk rätt. Strafflagens 25 kap. 5, 7 och 22 §§ stadga ansvar för ämbetsman eller annan person i viss offentlig ställning, som tager eller betingar sig muta eller annan obehörig ersättning för någon sin tjänsteåtgärd. Be-

träffande personer, anställda i enskild tjänst, saknar vår rätt nästan helt och hållet bestämmelser i förevarande avseende, om ock, såsom i betänkandet (s. 330—331) framhållits, stadgandena i 22 kap. 1 och 14 §§ strafflagen i något enstaka fall kunna vara tillämpliga. Bland specialbestämmelser kunna nämnas de i gällande förordningar angående tillverkning och beskattning av maltdrycker samt tillverkning av brännvin meddelade stadganden om ansvar för tillverkare, som åt kontrolltjänsteman giver eller bjuder gåva, samt för den som mottager sådan gåva.

Utländsk rätt.

Mera omfattande stadganden i ämnet äro givna i flera främmande länders lagstiftning.

Tyskland.

I tysk rätt förekomma, förutom stadganden angående gåvor till tjänstemän och krigsfolk i §§ 331—335 strafflagen, bestämmelser mot *'das Schmiergelderunwesen'* i § 12 av 1909 års lag mot illojal konkurrens, vilken paragraf har följande lydelse:

'Med fängelse i högst ett år och med böter, högst femtusen mark, eller med ettdera av dessa straff varder, såframt icke enligt andra stadganden högre ansvar bör följa, den straffad, som uti näringsverksamhet (*im geschäftlichen Verkehr*) i konkurrenssyfte erbjuder, utlovar eller lämnar någon, som är anställd i en affär eller utför något uppdrag för dess räkning (*dem Angestellten oder Beauftragten eines geschäftlichen Betriebs*), gåvor eller andra förmåner i avsikt att genom ett otillbörligt förhållande (*unlauteres Verhalten*) från dennes sida förskaffa sig själv eller tredje person en gynnad ställning (*eine Bevorzugung*) med avseende å varuleverans eller utförande av arbete (*bei dem Bezuge von Waren oder gewerblichen Leistungen*). — Samma straff drabbar den, som är anställd i en affär eller utför något uppdrag för dess räkning, om han härvid fordrar, låter åt sig utlova eller mottager gåvor eller andra förmåner, för att han genom ett sitt otillbörliga förhållande skall förskaffa annan en gynnad ställning gentemot konkurrenter (*im Wettbewerb*) med avseende å varuleverans eller utförande av arbete. — I domen skall förklaras, att det mottagna eller dess värde är förbrutet till staten.'

England.

Den gällande engelska lagen i ämnet av den 4 augusti 1906 stadgar följande:

'*1 § 1 mom.* Om ett ombud av någon, för sig själv eller för annan, *'corruptly'* mottager eller utverkar eller samtycker att mottaga eller försöker att utverka någon gåva eller något vederlag såsom lockelse eller belöning för att utföra eller underlåta att utföra eller för att efter denna lags antagande hava utfört eller underlåtit att utföra någon handling, som berör huvudmannens affärer eller angelägenheter, eller för att gynna

eller motverka eller underlåta att gynna eller motverka någon med avseende å huvudmannens affärer eller angelägenheter; eller

om någon *'corruptly'* giver eller samtycker att giva eller erbjuder någon gåva eller något vederlag till ett ombud såsom lockelse eller belöning för att utföra eller underlåta att utföra eller för att efter denna lags antagande hava utfört eller underlåtit att utföra någon handling, som berör huvudmannens affärer eller angelägenheter, eller för att gynna eller motverka eller underlåta att gynna eller motverka någon med avseende å huvudmannens affärer eller angelägenheter; eller

om någon uppsåtligen till ett ombud utfärdar, eller om ett ombud uppsåtligen och i avsikt att bedraga sin huvudman använder kvitto, räkning eller annan handling, som rör huvudmannen och innehåller någon falsk, vilseledande eller i väsentligt avseende bristfällig uppgift, och vilken handling ombudet vet vara avsedd att missleda huvudmannen,

gör han sig skyldig till brottsligt förfarande (*misdemeanour*), och skall han antingen efter åtal inför jury dömas till fängelse med eller utan hårt arbete i högst två år eller till böter, ej överstigande femhundra pund, eller till båda dessa straff eller ock efter summariskt förfarande dömas till fängelse med eller utan hårt arbete i högst fyra månader eller till böter, icke överstigande femtio pund, eller till båda dessa straff.

2 mom. I denna lag förstås med uttrycket 'vederlag' varje slags ersättning av något värde; uttrycket 'ombud' betecknar varje person, som är anställd hos annan eller handlar å annans vägnar; och med uttrycket 'huvudman' förstås även arbetsgivare.

3 mom. En person, anställd i kronans tjänst eller hos någon förening, municipal- eller stadskommun, grevskaps- eller distriktsnämnd eller stiftelse, skall enligt denna lag anses såsom ombud.'

I fråga om tolkningen av ordet *corruptly* i den engelska lagtexten anför kommittén (s. 335), att uttrycket torde innebära, att ersättningen skall utgöra lockelse till eller belöning för en handling av ombudet, vilken innebär en kränkning av den ombudet åliggande plikt att i främsta rummet tillvarataga sin huvudmans intressen, ävensom att tagandet, fordrandet, givandet eller bjudandet av ersättning skall hava skett utan huvudmannens vetskap.

I övrigt får jag hänvisa till den utförliga redogörelsen för utländsk lagstiftning i kommitténs betänkande (s. 332—341).

Motioner 1907.

Vid 1907 års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner i detta ämne. I en motion i första kammaren hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen

av förslag till lagbestämmelser mot användande av mutor eller bestickning vid ekonomiska uppgörelser.

Uti motionen anfördes huvudsakligen följande:

Vår tids våldsamma konkurrens på alla områden, ej minst affärslivets, hade — hos oss lika väl som i andra länder — fört med sig åtskilliga osunda utväxter på detta område, affärer som för visso icke kunde rubriceras såsom redbara, då de avsåge att genom mer eller mindre illojala medel skaffa sina utövare fördelar på de redbara affärernas bekostnad. Därigenom ej blott skadades dessa och den konsumerande allmänheten, utan, vad värre vore, genom det sätt, varpå dessa osunda affärstransaktioner verkade, bidroge de till demoralisering av stora lager av vårt folk. En sådan osund utväxt eller rent av kräftskada på affärslivets område, som redan vore i hög grad utbredd, vore det så kallade mut- eller bestickningssystemet. Detta avsåge att genom beviljande av fördelar av något slag (gåvor, provisioner, lån och dylikt) till en eller annan hos respektive kunder anställd person, vilken genom sin tjänsteställning kunde på något sätt öva inflytande på principalens beslut i frågan, vinna sitt syfte och exempelvis skaffa sig eller sin firma leveranser, som, om detta medel ej använts, rätteligen bort erhållas av en annan.

Varje affärsman och industriidkare visste, att detta mutsystem under grövre eller finare former tagit en utsträckning, som innebure en allvarlig fara för allt sunt affärsliv, och att man med bästa vilja hade ytterst svårt att värja sig för detsamma. Den redbare affärsmannen bleve slagen i konkurrensen med den mindre nogräknade, som genom detta medel antingen finge leverera en underhaltig vara såsom fullgod och till fullt pris eller i bästa fall åtminstone alltid föredroges, om betingelserna i övrigt vore lika. Kunden, industriidkaren, som ju i många fall måste lita på sin underordnades utsaga och omdöme, finge, då denne vore mutad, antingen betala för högt pris för den köpta varan eller mottaga såsom fullgod en sådan av underhaltig beskaffenhet. Det kunde ju tyckas, att han genom självständiga inköp utan hänsyn till sina underordnades omdöme skulle kunna skydda sig härför, men huru lätt vore det ej för exempelvis en maskinist (och vid handeln med maskinförnödenheter vore systemet kanske mest vanligt) att vid skötseln av sin maskin genom en eller annan åtgärd ställa så till, att åtgången av olja, kol eller andra förnödenheter bleve för stor, ja att maskinen rent av toge skada, såvida han tvingades använda andra än av honom förordade slag av dessa ämnen. I detta avseende vore en industriidkare i hög grad beroende av sin underordnade personals pålitlighet och ärlighet; och det vore affärsmännens eller

agenternas medvetande om denna personals inflytande, som gjorde, att just denna så gärna utsattes för deras bestickningsförsök.

Förfaringssättet vore mycket olika och lämpat efter förhållandena. Till en början såge det vanligen mer oskyldigt ut, bestode kanske i en gåva till jul eller nyår eller en gratifikation efter slutad affär, såsom det hette 'naturligtvis utan att köparen i ringaste mån drabbades därav' (detta för att lugna hos mottagaren möjligen uppstående samvetsbetänkligheter), nästa gång skedde det för att få 'fortsätta de angenäma förbindelserna', så med växande belopp i mån av affärens storlek (provision), och därmed vore biträdet i de flesta fall fast och inne på brottets bana. Han kunde ej bryta förbindelsen med affärsmannen, utan risk att hans redan begångna felsteg skulle rapporteras med den antagliga påföljd, att han miste sin plats; men han kunde å andra sidan genom stegrade anspråk på ersättning för fortsatta tjänster i samma riktning bereda sig avsevärda ekonomiska fördelar, större i samma mån flera affärsmän av dylikt slag tävlade om hans ynnest och snart sagt överbjöde varandra för att få hans förord för sina varor. Dessa ekonomiska fördelar vunnes nu ej längre på leverantörens utan på principalens bekostnad, ty av honom måste de naturligtvis på ett eller annat sätt (underhaltig vara eller högre pris) av leverantören återvinnas.

Ett talande exempel på detta affärssystem vore de vid tiden för motionens avlämnande upptäckta och beivrade oegentligheter vid leveranser till flottan, i det leveranser av betydande artiklar för flottans behov ej kunnat erhållas av de erkänt förnämsta affärsfirmorna i branschen utan tagits av en minuthandlande, som för att vinna sitt mål måst muta en underordnad och därpå levererat underhaltiga varor. Helt visst florerade systemet, om ock under mindre grova former, i mycket stor utsträckning vid leveransuppgörelser av olika slag för industriella och andra behov. Affärsbiträden fäste exempelvis vid upphandling för principalens räkning av en vara mindre avseende vid dennas godhet och prisbillighet än vid den provision, de för egen räkning kunde betinga sig och varom de på förhand hos olika leverantörer gjorde sig underkunniga; en förman, som hade att yttra sig över till inköp föreslagna maskiner, sökte av säljaren betinga sig vissa procent av deras värde i provision för att förorda inköpet, och, då detta ej beviljades, avgåve han utlåtandet 'mindre goda' om dem och avstyrkte inköpet; en firma erbjöde 'rabatt' på sina varor men gjorde icke erbjudandet till principalen utan till någon av hans underordnade; eller för att vinna försteg framför andra utan att dock utsätta sig för beskyllningen att direkt muta kundernas personal läte en oljefirma denna personal veta, att

tomkärlen av firman återköptes — icke till deras verkliga värde av en à två kronor — utan till tio kronor per styck.

Liksom i England och Tyskland torde det även hos oss vara nödigt, att dessa missförhållanden bleve på laglig väg stävjade. Helt säkert skulle en lagstiftning i ungefär samma riktning som den engelska på ett synnerligen kraftigt sätt bidraga till utrotande eller åtminstone stävjande av dessa missbruk.

Även inom andra kammaren väcktes vid samma riksdag en liknande motion, vari dock huvudsakligen berördes endast bestickning i sammanhang med leveranser till staten samt betonades vikten av att bestämmelser gåves, som möjliggjorde, att jämväl den mutande kunde lagföras.

Riksdagens skrivelse den 15 mars 1907.

På hemställan av lagutskottet beslutade riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser mot användande av mutor eller bestickning vid ekonomiska uppgörelser.

I denna skrivelse anfördes, att även i vårt land användandet av bestickning vid vissa slag av ekonomiska uppgörelser ej sällan torde förekomma. Riksdagen hade sig bekant, att inom landet under de senaste åren bildats en sammanslutning för maskin-, järn- och metallaffärer, elektriska affärer, skeppsfurnerare och mekaniska verkstäder med ändamål att motarbeta lämnandet av s. k. hemliga provisioner, vilken association i från trycket utgiven så kallad rapport sammanfört ett flertal ur verkligheten hämtade exempel på de olika former, i vilka bestickning ägde rum inom berörda affärsgrenar. Att verklig grund förelåge för farhågan, att användningen av mutor inom affärslivet allt mera tilltoge, syntes även framgå av en till riksdagens lagutskott ställd skrivelse från Stockholms köpmannaförenings handelskammare, i vilken skrivelse handelskammaren framhållit, att ofoget att medelst mutor vinna ett mål gripit omkring sig inom vida kretsar av samhället samt att det för allmänhetens rättsmedvetande icke syntes stå fullt klart, att detta förfarande innebure något fördömligt. En liknande skrivelse hade till samma utskott inkommit från Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare. Det syntes även riksdagen, som om bot för dessa missförhållanden icke kunde på enskild väg vinnas, utan att här förelåge en nödvändighet att för ernående av sundare förhållanden inom vårt affärsliv i lagstiftningen införa straffbestämmelser, varigenom handlingar av ifrågavarande art karakteriserades såsom brott.

Utlåtanden över riksdagens skrivelse.

Innan frågan överlämnades till kommitténs behandling, hade utlåtanden över riksdagens framställning infordrats från ett stort antal

statsmyndigheter; därjämte hade föreningar och andra sammanslutningar av enskilda, vilkas intressen berördes av frågan, lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet. På sätt framgår av kommitténs härutinnan lämnade redogörelse (s. 346—348), har av de inkomna uttalandena bekräftats, att ifrågavarande missförhållanden i avsevärd omfattning förekomma även i vårt land.

Sättet för bekämpande av missförhållandena.

Kommittén har till en början haft under övervägande, huruvida det överklagade onda till äventyrs skulle kunna bekämpas genom andra medel än ett straffrättsligt inskridande. Därvid har kommittén närmast tänkt på sammanslutningar mellan näringsidkare i syfte att motarbeta användandet av mutor. Den viktigaste sammanslutningen av detta slag är — framhåller kommittén, s. 349 — maskinaffärernas förening, bildad år 1903 i ändamål uteslutande att söka råda bot emot omförmälda missbruk särskilt inom maskinbranschen, där detsamma mest synes förekomma. Emellertid anser kommittén, att ehuru det gagneliga i föreningens verksamhet ej får underskattas utan dess arbete fastmera är av stor betydelse, bot mot de anmärkta missförhållandena icke torde stå att vinna enbart på denna väg. Föreningen har ock själv i sitt över 1907 års riksdagsskrivelse avgivna yttrande, vars innehåll återgives i betänkandet (s. 350), förklarat, att en lag av ifrågavarande beskaffenhet måste från varje synpunkt anses som det mest verksamma medel för att åstadkomma en förbättring i nu rådande beklagliga förhållanden.

Svårigheter vid lagens avfattande.

I betänkandet har emellertid framhållits (s. 353), hurusom det är förenat med ej oväsentliga svårigheter att avfatta lagen så, att från densammas tillämplighetsområde uteslutas handlingar, vilka icke kunna anses straffvärda, likasom det å andra sidan är av vikt, att härvid åt bestämmelserna icke gives en lydelse, som lämnar dörren öppen för kringgående av lagen.

För att söka övervinna omförmälda svårigheter har kommittén först och främst såsom förutsättning för bestickningsparagrafernas tillämpning i förslaget upptagit, att den ersättning, varom fråga är, har karaktären av muta. Detta begrepp är icke nytt i vår lagstiftning. I 25 kap. strafflagen är straff stadgat för ämbetsman, som tagit eller betingat sig muta. I själva begreppet 'muta' ligger enligt kommitténs mening otvivelaktigt en avsikt, att den mutade skall göra sig skyldig till någon otillbörlig handling för främjande av den mutandes eller tredje mans intressen. Visserligen utsäges i 25 kap. strafflagen uttryckligen, att ämbetsman blir straffbar, om han tager eller betingar sig muta för att i ämbetet orätt

främja; men detta tillägg torde finna sin förklaring däri, att en förutsättning för stadgandets tillämpning är, att den otillbörliga handling, vartill ämbetsmannen skall göra sig skyldig, skall företagas i hans ämbete.

Nu kan ju icke sägas — heter det i betänkandet s. 354 —, att vanliga drickspenningar, smärre tillfällighetsskänker och dylikt i allmänhet hava karaktären av muta. Avsikten att den, till vilken drickspenningar lämnas, skall göra sig skyldig till något otillbörligt saknas; de äro ett uttryck för den givandes välvilja och tacksamhet och uppfattas så även av den, som får dem. Därmed är dock ej sagt, att icke drickspenningar undantagsvis kunna vara mutor; det beror på omständigheterna, under vilka de givas, och får för varje särskilt fall bedömas. Ersättningens storlek har givetvis därvid en viss betydelse.

Reservanter.

I fråga om avfattningen av 5 och 6 §§ i denna del hava tre av kommitténs ledamöter varit skiljaktiga (s. 523) samt, då de ansett lagtexten ej med önskvärd tydlighet utmärka, att den anställdes ifrågavarande handling måste innefatta något otillbörligt, antingen i förhållande till principalen eller gent emot annan, hemställt, att i båda paragraferna, närmast före orden 'skaffa företräde' och 'underlåta framställa anmärkning', måtte inskjutas ordet 'otillbörligen'.

Departementschefen.

Lika med kommitténs flesta ledamöter anser jag uttrycket 'muta' innebära, att det handlingssätt, det gäller att få till stånd, skall vara otillbörligt. Den av reservanterna föreslagna ändring i dessa paragrafers ordalydelse synes mig alltså icke vara av behovet påkallad.

Straff för såväl aktiv som passiv bestickning.

Den i ämnet föreslagna lagstiftning har, framhåller kommittén (s. 356), icke karaktären av en uteslutande eller huvudsakligen mot i andras tjänst anställda personer riktad och på ett särskilt misstroende mot dem grundad undantagslagstiftning. Ansvarsbestämmelser hava nämligen upptagits icke blott mot den passiva bestickningen utan även och i första hand mot den aktiva. Denna senare brottsform bedömes enligt förslaget lika strängt som den förra. Straffhotet mot bestickaren utgör så till vida ett värn för den anställde, att denne härigenom mången gång skyddas mot frestande anbud, som eljest utan någon risk skulle kunna till honom framställas. Att den aktiva bestickningen bör medföra ansvar, har såväl i uttalanden med anledning av riksdagens skrivelse som även i svaren å kommitténs frågecirkulär nästan enstämmigt framhållits av alla dem, som härom yttrat sig.

Straff för bestickning på tidigare stadium.

Något mera delade hava, yttrar kommittén (s. 357), meningarna varit därom, huruvida ansvar bör stadgas icke allenast för fullbordat givande och tagande av mutor utan jämväl för bestickning på tidigare stadium. Att

om ett effektivt skydd mot de överklagade missförhållandena skall kunna vinnas, lagstiftaren icke må inskränka sig till att stadga ansvar endast för givande och tagande av mutor, synes kommittén uppenbart, i synnerhet som det med mutan avsedda ändamål kan hava ernåtts, även om av en eller annan anledning mutan ej blivit till den anställde överlämnad. Mera tvivelaktigt är däremot, *huruvida* för straffbarhet bör fordras, att gärningen åtminstone fortskridit så långt, att en verklig, vare sig uttrycklig eller tyst, överenskommelse träffats om mutans givande och att således ett betingande av obehörig ersättning kan sägas vara för handen, *eller huruvida* redan ett erbjudande eller en begäran av ifrågavarande slag bör falla under lagen, oavsett huru den andre kontrahenten ställer sig till saken. Kommittén har för sin del stannat vid detta senare. Det torde nämligen ej kunna betvivlas, att, om det onda skall kunna med roten uppryckas, en sådan utsträckt lagstiftning är av nöden. Missbruket att erbjuda mutor har, såsom förut nämnts, med en alltmer intensiv konkurrens vunnit ett betänkligt insteg i vårt affärsliv, och frestelsen att antaga ett sådant erbjudande är ofta svår att motstå. Omvänt torde ej sällan lockelsen att begära mutor och svårigheten att avvisa en dylik framställning vara betydande.

Belöning för en redan vidtagen handling utgör ej muta.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen för främmande lagstiftning i ämnet framgår, skilja sig 1906 års engelska lag emot användande av mutor samt § 12 i gällande tyska lag mot illojal konkurrens från varandra bland annat därutinnan, att jämlikt den engelska lagen den ifrågavarande ersättningen kan vara avsedd att utgöra vare sig lockelse att företaga en viss handling eller belöning för en redan utförd sådan, under det att enligt den tyska lagen bestickning föreligger endast då det gäller lockelse som nyss nämnts. Kommittén har härutinnan följt den tyska lagen. Till motivering av sin ståndpunkt har kommittén (s. 358) anfört, att man genom en lagstiftning mot mutor bör söka förebygga, det en anställd i sitt görande och låtande för sin principals räkning av mutan skall låta sig förmås till något otillbörligt förfarande till skada för principalen eller för någon den mutandes konkurrent. Har emellertid i ett föreliggande fall den anställde redan vidtagit den åtgärd, som på honom ankom, och har därefter en konkurrent, som finner sina intressen genom nämnda åtgärd tillgodosedda, såsom bevis å sin erkänsla lämnat den anställde någon gåva, kan denna icke hava påverkat den anställde vid åtgärdens vidtagande. Dock gäller detta endast under förutsättning, att gåvan uteslutande har karaktären av en dylik belöning. Är en gåva, som visserligen till formen har nämnda karaktär, i själva verket avsedd att förmå den anställde till en framtida handling av beskaffenhet, som i kommitténs förslag angives,

äro de föreslagna stadgandena tillämpliga. Detsamma gäller uppenbarligen, om gåvan är ämnad att utgöra såväl belöning för en redan vidtagen som lockelse till en blivande handling av den anställde.

Departementschefen.

Två av de yrkessammanslutningar, som yttrat sig över kommitténs förslag, hava ansett, att detsamma i förevarande hänseende bort avfattas i enlighet med den ståndpunkt, som nyss angivits vara den i engelsk lag uttryckta. Jag har emellertid icke funnit så starka skäl vara anförda till stöd för berörda ståndpunkt, att jag därav föranletts att här avvika från förslaget.

Anställd.

Enligt kommitténs förslag, sådant det av pluraliteten avfattats, skola stadgandena mot bestickning gälla alla hos andra anställda personer. Emellertid hava, på sätt jag i det följande närmare skall angiva, kommitténs ordförande och fyra dess ledamöter funnit sagda stadganden icke böra avse i privat tjänst anställda.

Beträffande betydelsen av det i bestickningsparagraferna brukade ordet 'anställd' hänvisas i betänkandet till motiveringen för de föreslagna bestämmelserna till skydd för yrkeshemligheter, vilken motivering jag återgivit vid redogörelsen för 1 § i departementsförslaget. Emellertid påpekas i betänkandet (s. 363), hurusom sistnämnda bestämmelser endast avse den, som innehar anställning i näringsverksamhet, under det de av kommitténs flertal föreslagna stadgandena mot bestickning gälla varje hos annan anställd person, med undantag för vissa offentliga befattningshavare, som äro straffbara enligt 25 kap. strafflagen.

Betänkandet, som i den delen återgiver pluralitetens uppfattning, innehåller härutinnan följande: Även rent privata tjänare äro 'anställda' i ordets här använda betydelse. Härutinnan överensstämmer förslaget med den engelska lagen, varemot den tyska lagen ej omfattar dylika tjänare. Då enligt kommitténs förslag fordras, att ersättningen i fråga skall hava karaktären av muta och vara avsedd att förmå den anställde att framdeles företaga en handling av i lagen angivet innehåll, synes icke vara att befara, att genom den vidsträckta betydelse, som givits åt begreppet »anställd», lagen skulle vara för omfattande. Vanliga drickspenningar samt brukliga julpresenter och liknande gåvor falla regelmässigt ej under lagens bestämmelser. Skulle emellertid undantagsvis inträffa, att nyssnämnda förutsättningar äro för handen i fråga om gåva till en rent privat tjänare, att således verklig bestickning föreligger, bör också lagen vara tillämplig. Att i förevarande hänseende bedöma de inom industrien, handeln etc. anställda och deras tillskyndare strängare, kan näppeligen anses riktigt. I bådadera fallen är fråga om bestickning inom närings-

livet, låt vara att den ena kontrahenten kan vara en person i rent privat tjänst. Också har exempelvis i det av maskinaffärernas förening avgivna yttrande över riksdagens skrivelse i ämnet en så vidsträckt lagstiftning förordats.

Reservanter. I denna del har som nämnts kommitténs ordförande, med vilken tre av kommitténs ledamöter instämt, varit av skiljaktig mening, i det han ansett bestämmelserna mot bestickning böra gälla endast personer, anställda i näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse, således icke i privata hushåll anställda tjänare. Ytterligare en ledamot i kommittén har avgivit en reservation av liknande innebörd (s. 523).

I det av kommitténs ordförande härutinnan avgivna särskilda yttrande (intaget s. 518—523 i betänkandet) anföres, hurusom enligt vad erfarenheten giver vid handen bestickning i egentlig mening av enskilda tjänare hos oss endast undantagsvis förekommer. Visserligen händer det, mindre dock nu än förr, att handlandena till jul giva tjänarinnorna hos sina kunder smärre presenter, men detta torde icke ens enligt pluralitetens avfattning av bestämmelserna vara att anse som mutande. Emellertid torde onekligen även ett verkligt mutande av enskilda tjänare kunna förekomma. Mot ett straffbeläggande därav synes teoretiskt näppeligen någon invändning kunna göras, men ett sådant stadgande torde vara förenat med väsentliga praktiska olägenheter. Indragandet under lagen av de säkerligen till hundratusental uppgående tjänarinnorna i våra privata hushåll är en synnerligen ömtålig sak. Därigenom kommer man in på familjelivets område och kan där i onödan tillskapa mycket av obehag och förvecklingar. För lagstiftningens ingripande i nu omhandlade förhållanden torde något verkligt behov icke kunna anses föreligga. Ytterligare må framhållas, att, om genom en lag mot bestickning mutandet i det offentliga livet blir bekämpat och betraktat såsom något förkastligt och straffbart, liknande företeelser på det rent privata området bliva än sällsyntare än förut.

Kommerskollegium. I sitt förutnämnda utlåtande över ifrågavarande lagförslag har kommerskollegium förklarat sig, med hänsyn tagen till de intressen kollegium har att bevaka, sakna anledning påyrka en större utsträckning av ifrågavarande bestämmelser än som förordats av reservanterna.

Departementschefen. Då de missförhållanden, som föranlett ifrågavarande förslag till lagstiftning, i vårt land framträtt huvudsakligen med avseende på personer, anställda i näringsverksamhet, har även jag ansett mig böra i denna del följa reservanterna. Åt stadgandena i 5 och 6 §§ av departe-

mentsförslaget har således härutinnan givits den avfattning, om vilken kommitténs ordförande hemställt.

Efter att sålunda hava redogjort för den ifrågavarande lagstiftningens allmänna grunder har jag nu endast att göra några korta anmärkningar beträffande hithörande paragrafers innehåll i övrigt.

5 §.

Aktiv bestickning.

Såsom redan nämnts rikta sig de föreslagna bestämmelserna mot så väl aktiv som passiv bestickning. I denna paragraf behandlas den aktiva bestickningen. Paragrafen motsvarar kommittéförslagets 20 §, som, på sätt förut nämnts, här avfattats i enlighet med den av kommitténs ordförande och tre dess ledamöter avgivna reservation.

Vid lämnandet av muta kan — yttrar kommittén (s. 363) — antingen den ene eller den andre av kontrahenterna hava tagit initiativet till bestickningen. Erbjudande av muta är en ensidig förklaring av bestickaren, att han är villig lämna den anställde gottgörelse för den ifrågasatta handlingen. För att göra även den straffbar, som förklarar sig villig lämna en anställd av honom fordrad muta, ehuru denna skall givas först senare, har utlovande av muta i paragrafen upptagits vid sidan av lämnande och erbjudande. Utlovandet eller erbjudandet behöver icke ske uttryckligt utan kan även försiggå mera tyst, exempelvis genom att bestickaren tillhandahåller den anställde en räkning å för högt belopp i avsikt att möjliggöra för honom att på sin principals bekostnad tillgodogöra sig otillbörlig rabatt.

Gåva eller annan förmån.

Genom orden 'eller annan förmån' har kommittén velat framhålla, att ersättningen icke behöver utgöras av en verklig gåva i penningar eller varor utan även kan bestå i den anställde tillerkänd provision eller genom felaktig räkning eller annorledes tillförsäkrad rabatt, i honom lämnad förplägnad, i hjälp åt den anställde, exempelvis i form av lån och så vidare.

Syftet med bestickningen.

Syftet med bestickningen måste vara att därigenom förmå den anställde att vid avtal om inköp av varor eller om utförande av arbete för principalens räkning förskaffa någon företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av dylikt avtal. Att den anställdes förfarande skall ske för att främja just bestickarens intressen är ej nödvändigt. Även om mutandet äger rum för att gynna tredje man, är lagen tillämplig, i vilket hänseende särskilt må framhållas det fall, att en handelsresande eller ett annat ombud för att befordra sin principals intressen mutar någon.

6 §.

Passiv bestickning.

De här upptagna stadgandena angående den passiva bestickningen ansluta sig fullständigt till dem rörande den aktiva. Paragrafen återgiver kommittéförslagets 21 § sådan denna formulerats i ordförandens och tre ledamöters nyssnämnda reservation.

Föreskriften i paragrafens andra stycke motsvarar stadgandet i 25 kap. 7 § strafflagen. Blott emottagen muta, icke sådan som endast erbjudits eller fordrats, skall dömas förbruten.

7 §.

Offentliga befattningshavare.

Enligt denna paragraf, som återgiver stadgandet i kommittéförslagets 22 §, skola de i 5 och 6 §§ av den föreslagna lagen givna bestämmelser ej äga tillämpning i fråga om gärning, som är straffbar enligt 25 kap. allmänna strafflagen.

I den sista avdelningen av förslaget äro sammanförda åtskilliga, huvudsakligen processen berörande,

Allmänna bestämmelser.

8 §.

Fortsatt brott.

De i 29 § av kommitténs förslag givna stadganden angående fortsatt brott återfinnas i förevarande 8 § av departementsförslaget.

9 §.

Åtalsrätt i fråga om yrkeshemligheter.

Denna paragraf, motsvarande 30 § i kommitténs förslag, upptager bestämmelser om åtalsrätt. Då fråga är om brott mot de till skydd för yrkeshemligheter givna stadganden, anses såsom målsägande den, vilkens hemligheter använts eller yppats. Efter angivelse av denne kan även allmän åklagare framställa ansvarsyrkande.

Åtalsrätt vid bestickning.

När bestickning föreligger, tillkommer enligt förslaget åtalsrätt varje näringsidkare, som frambringar, tillverkar eller håller till salu varor eller utför arbete av samma eller liknande art som de varor eller det arbete, som skolat levereras eller utföras. Vidare har den anställdes principal ansetts böra i allmänhet äga åtalsrätt. Emellertid har kommittén ansett

lämpligt, att även yrkesorganisationer göras åtalsberättigade. Härutinnan yttrar kommittén (s. 132), att till följd av det anseende och inflytande, en dylik organisation gemenligen har, åtalsrätten i dess händer erhåller större betydelse än i den enskildes, varjämte den föreslagna anordningen innebär en fördel jämväl i den riktningen, att den i viss mån utgör en garanti mot väckandet av orättmätiga åtal och processer om rena obetydligheter. Slutligen äger åklagare, efter angivelse, väcka åtal.

Utlänningar.

I fråga om rätt att föra talan i mål, som i den föreslagna lagen avses, äro utlänningar jämnställda med svenska medborgare.

För övrigt får jag hänvisa till kommitténs motivering för denna paragraf (s. 130, 367, 398—402).

10 §.

Sekretess vid domstolsförhandlingar.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna till skydd för yrkeshemligheter och ritningar kompletteras genom ett med kommitténs betänkande jämväl överlämnat förslag till lag om ändrad lydelse av förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna.

I sin motivering till nämnda förslag (s. 456) framhåller kommittén hurusom, därest allmänheten städse skulle äga att övervara rättsförhandlingarna i mål om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet eller om missbruk av ritning, detta kunde lända till stort men för kärandeparten i målet. Har en yrkeshemlighet eller en ritning endast använts obehörigen, utan att densamma därigenom röjts för utomstående, bör det icke gärna komma i fråga att genom offentlighet vid rättegången prisgiva yrkeshemligheten eller ritningen åt envar. Stadgandet i fråga är avsett att gälla, när helst än rättegången anhängiggöres.

Departementschefen.

Bestämmelser i det sålunda angivna hänseende finner även jag vara av behovet påkallade. Emellertid torde dessa bestämmelser böra — på sätt som skett i lagarna om äktenskaps ingående och upplösning (7 kap. 6 §), om äktenskaplig börd (6 §) samt om barn utom äktenskap (23 §) — införas i själva huvudlagen. I 10 § av förevarande lagförslag har jag alltså upptagit de av kommittén i detta hänseende föreslagna stadganden. Ifrågavarande bestämmelser äro avsedda att gälla även för de fall, då jämlikt denna lags 3 § gärning, som i 1 eller 2 § avses, är att bedöma enligt 22 kap. strafflagen såsom trolöshet mot huvudman.

Ang. ändring i tryckfrihetsförordningen.

I betänkandet har kommittén (s. 457), framhållit, hurusom den föreslagna ändringen i 1881 års förordning uppenbarligen komme att

bliva utan betydelse, om domstolsprotokoll och till rätten ingivna handlingar i mål av förevarande slag alltid skulle vara tillgängliga för allmänheten och kunna offentliggöras i tryck. Genom tillgång till protokollet, däri yrkeshemligheten skriftligen preciserats och åskådliggjorts, eller till ingivet exemplar av en omhandlad konstruktionsritning eller annan teknisk förebild skulle dess utnyttjande än mera underlättas. Kommittén har därför hemställt om sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, att dylika protokoll och handlingar måtte i nödig omfattning undantagas från gällande regler om allmänna handlingars offentlighet.

Till denna fråga torde jag få återkomma vid förnyad anmälan av ifrågavarande lagstiftningsärende.

11 §.

Preskription.

I denna paragraf återgives innehållet i andra stycket av 33 § i kommittéförslaget. Enligt 5 kap. 14 § strafflagen inträder preskription med avseende på straffet för här ifrågavande förbrytelser inom två år från brottets begående, men med hänsyn till skadestånd skulle enligt 6 kap. 7 § samma lag de vanliga reglerna för fordringspreskription gälla. Kommittén har nu föreslagit en två-årig preskriptionstid även vad skadeståndsfordran angår. Tiden skall räknas från det skadan timade; detta innebär, framhåller kommittén (s. 417), jämväl en uttrycklig föreskrift, att i fråga om skadestånd preskriptionstiden icke börjar löpa, förrän skadan uppstått — således ej förrän exempelvis förrådandet av en yrkeshemlighet vållat vederbörande förlust —, i följd varav skadestånd kan komma att utkrävas, fastän straff för handlingen är förfallet, då nämligen tiden där räknas från brottets begående.

12 §.

Böter.

Paragrafen, som motsvarar 35 § i kommittéförslaget, innehåller de vanliga reglerna angående böter och deras förvandling.

Om 31 och 34 §§ i kommitténs förslag.

Kommittéförslagets 31 § innefattar bestämmelser om offentliggörande i vissa fall av domstols utslag, och i samma förslags 34 § meddelas bestämmelser angående sakkunniga. Några motsvarande stadganden hava icke upptagits i departementsförslaget.

Om offentliggörande av utslag.

Enligt 31 § i kommitténs förslag äger domstol, som dömer till straff för vissa slag av illojal reklam, angivande av oriktigt geografiskt ursprung för

varor eller bestickning, ex officio föreskriva, att utslaget skall offentliggöras i en eller flera tidningar. Ådömes någon straff för nedsättande av annans näringsverksamhet eller för missbruk av yrkeshemligheter eller ritningar, kan domstolen, på därom framställt yrkande, meddela enahanda föreskrift.

Departementschefen.

Kommittén erinrar (s. 402) om motsvarande stadganden i 16 kap. 14 § strafflagen och i 12 § 6 mom. av 1905 års margarinförordning men framhåller samtidigt, att bestämmelser om offentliggörande av utslag blott sparsamt förekomma i svensk rätt. Med hänsyn därtill och då publicerande av utslag i mål angående illojal konkurrens torde hava sin största praktiska betydelse, då målet avser illojal reklam — varom bestämmelser ju icke upptagits i departementsförslaget —, har jag ansett föreskrifter i den av kommittén angivna riktning icke i detta sammanhang böra meddelas.

Om sakkunniga.

I 34 § av kommitténs förslag stadgas, *att* domstolen skall i mål enligt lagen mot illojal konkurrens äga inhämta yttrande av sakkunnig, där så aktas nödigt, *samt att* ersättning, vartill sådan sakkunnig må finnas berättigad, skall gäldas av statsmedel.

I motiveringen (s. 418) har framhållits, hurusom i mål angående illojal konkurrens den speciella sakkunskapen på handelns eller andra näringslivets områden ofta vore för domstolarna av synnerlig vikt. Emellertid har kommittén ansett sig icke böra föreslå målens överlämnande till specialdomstolar, inom vilka dylik sakkunskap alltid funnes representerad. Däremot har i denna paragraf uttryckligen tillerkänts domstolarna rätt att i mål av förevarande slag inhämta yttrande från sakkunnigt håll. Ett sådant uttryckligt stadgande bör enligt kommitténs mening icke saknas på detta område, då nämligen behovet av sakkunnig utredning här gör sig särskilt kännbart. Något tvång för envar, som därom av domstol anmodas, att åtaga sig uppdrag såsom sakkunnig avser kommittén icke.

Då det emellertid synts kommittén vara mindre riktigt att låta bristen på speciell sakkunskap hos domstolarna gå ut över parterna genom skyldighet för dem att utgiva ersättning till särskilda sakkunniga, vilka domstolarna kunna finna nödigt att höra, har kommittén ansett sig böra föreslå, att dylik ersättning alltid skall gäldas av statsmedel. Ett undantag från regeln, att gottgörelse till sakkunnig skall gäldas av part, har kommittén funnit här vara på sin plats. Att statsverket skulle komma att alltför mycket betungas genom det föreslagna stadgandet synes kommittén ej vara att befara.

Departementschefen. För min del finner jag anledning ej föreligga att beträffande mål av nu ifrågavarande beskaffenhet avvika från den hos oss gällande grundsatsen, att ersättning till sakkunnig skall gäldas av part. Vid sådant förhållande synes den av kommittén i denna paragraf jämväl upptagna bestämmelsen om befogenhet för domstol att inhämta sakkunnigs yttrande icke heller böra bibehållas. Givetvis står det även utan sådan föreskrift domstolen öppet att, när den finner för gott, inhämta yttrande av sakkunniga personer.

Till kommitténs omförmälda förslag i vad det avser bestickning ansluter sig ett av kommittén jämväl utarbetat förslag till

Lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Muta till ämbetsman. Detta förslag avser att bringa innehållet av nämnda strafflagsparagrafer i nödig överensstämmelse med huvudförslagets stadganden mot bestickning. Lika med kommittén har jag ansett en dylik överensstämmelse böra genomföras utan avvaktan på den förestående allmänna revisionen av strafflagen. En sådan lagändring har ock förordats under den utredning, för vilken frågan om lagstiftningsåtgärder mot bestickning varit föremål innan densamma överlämnades till kommittén.

För kommitténs motivering får jag hänvisa till betänkandet (s. 450—452).

5 §.

Passiv bestickning. I första punkten av denna paragraf har till en början uttrycket 'tagit eller betingat sig muta' blivit, i anslutning till avfattningen av 6 § i huvudförslaget, ersatt med uttrycket 'tagit, låtit åt sig utlova eller begärt muta'. Då härigenom gränsen för det straffbara något vidgats, har kommittén funnit det vara för strängt, om den brottslige alltid skall dömas till avsättning och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas, varför brottet ansetts böra kunna försonas även med mistning av ämbete på viss tid. Å andra sidan har med hänsyn till strafflatituden i nyssnämnda 6 § av huvudförslaget, jämförd med den nuvarande i föreliggande lagrum, här föreslagits en höjning av straffmaximum så till vida, att där någon varder dömd till avsättning och förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas, han dessutom må kunna dömas till fängelse.

Departementschefen. Vad kommittén sålunda föreslagit har jag ansett mig böra godkänna. I redaktionellt avseende hava emellertid vissa jämkningar vidtagits.

Som det icke kan vara riktigt att stadga straff för den, vilken besticker eller söker besticka en i enskild tjänst anställd person, men däremot ej för den, som på enahanda sätt vänder sig till en offentlig befattningshavare, har av kommittén i förevarande 5 § jämväl införts ett stadgande, varigenom gärning av sistnämnda slag belagts med ansvar; och har, då en sådan handling till och med måste anses mera straffbar, än där fråga är om en enskild befattningshavare, straffskalan här satts högre än i 5 § av huvudförslaget. Mot stadgandets upptagande i förevarande kapitel av strafflagen kan visserligen invändas, att detta i övrigt handlar endast om brott av ämbetsmän och därmed i 22 § av samma kapitel likställda befattningshavare. Dock torde denna oegentlighet vara av mindre betydenhet i jämförelse med fördelen av att hava stadgandena angående såväl den passiva som den aktiva bestickningen av offentliga befattningshavare sammanförda på ett ställe. Att låta stadgande i nu avhandlade fråga inflyta i 10 kap. strafflagen, dit det eljest i viss mån kan sägas höra, har av nämnda anledning icke synts kommittén lämpligt. Någon ändring av rubriken till 25 kap. med hänsyn till det sålunda föreslagna tillägget i 5 § lärer knappast vara påkallad. För jämförelses skull må nämnas, att motsvarande stadgande i den tyska strafflagen fått enahanda plats som enligt kommitténs förslag. **Aktiv bestickning.** *Departementschefen.*

Jämväl i fråga om nu förevarande bestämmelser ansluter jag mig till kommitténs förslag. Vad beträffar dessa stadgandens plats i strafflagen kunde det visserligen, såsom i betänkandet antytts, ifrågasättas em de icke snarare borde införas i 10 kap. Så har skett i den gällande norska strafflagen, där motsvarande bestämmelser, upptagna i § 128, innefattas i det kapitel, som handlar om förbrytelser mot den offentliga myndigheten. Men särskilt med hänsyn till att vår strafflag för närvarande är föremål för omarbetning har jag, då det ju ock måste anses som en fördel att icke behöva göra ändring i ytterligare ett kapitel i lagen, icke heller i detta avseende velat avvika från kommittéförslaget.

21 §.

I paragrafen har kommittén gjort den ändring, att efter ordet 'ådömas' tillsatts ordet 'ämbetsman'; och har som skäl härför angivits (s. 452), att 25 kap. 5 § enligt dess föreslagna nya lydelse icke handlar uteslutande om brott av offentliga befattningshavare. **Bötesbestämmelser.**

I departementsförslaget har den av kommittén föreslagna formuleringen utbytts mot en annan avfattning med hänsyn därtill, att ju även *Departementschefen.*

den, som gör sig skyldig till aktiv bestickning, kan vara ämbetsman. I sådant fall må denna hans egenskap vara att räkna som en försvårande omständighet men bör näppeligen föranleda en förhöjning av den vanliga bötessatsen.

Ang. bestämmande av skadeånds belopp.

Kommittén har vidare avlämnat förslag till lag innefattande tillägg till 17 kap. rättegångsbalken. Enligt förslaget skulle vid slutet av nämnda kapitel tilläggas en ny paragraf, av innehåll, att då rätten, där fråga är om skadestånd, finner part vara därtill berättigad, men fullständig utredning angående skadans omfång ej är förebragt, rätten äger bestämma skadeståndet till det belopp, som med avseende å upplysta eller eljest av rätten kända förhållanden prövas skäligt. Denna bestämmelse, ursprungligen upptagen i nya lagberedningens år 1889 avgivna förslag till lag angående bevisning inför rätta, har därifrån ingått i förslag till ny bevisningslagstiftning, som vid riksdagen 1893 och därefter upprepade gånger framlagts, utan att av riksdagen antagas.

Kommittén.

I betänkandet erinras, hurusom i riksdagens skrivelse den 11 mars 1905 med anhållan om lagbestämmelser mot illojal konkurrens föreslagits att ur det vid flera tillfällen framlagda förslaget angående bevisning inför rätta utbryta och i vår rättsförfattning särskilt införa förutnämnda bestämmelse angående skälighetsprövning vid bestämmande av skadeståndsbelopp. För egen del anför kommittén härutinnan (s. 69), att ehuru domstolarna alltmer börjat utan bestämt stöd av lag tillämpa den fria bevisprövningens grundsats, praxis dock är ganska vacklande, i synnerhet vid underrätterna. Särskilt vid beräknande av skadeånds storlek i mål angående illojal konkurrens finner kommittén det ligga synnerlig vikt därpå, att den fria bevisprövningen vinner tillämpning, detta så mycket mera som i dylika mål fråga nästan uteslutande är om utdömande av ersättning för det någon genom ett illojalt förfarande gått förlustig en framtida vinst, som han eljest kunnat påräkna och vars uppskattande enligt legala bevisningsregler oftast är hart när omöjligt. Kommittén har i anledning härav ansett, att i vår lagstiftning bör upptagas ett stadgande av den innebörd, riksdagen i nämnda skrivelse den 11 mars 1905 ifrågasatt. Då kommittén funnit ett sådant stadgande icke böra begränsas att gälla endast mål angående illojal konkurrens utan ansett, att detsamma bör erhålla allmän giltighet, har stadgandet ej kunnat införas i kommitténs förslag till lag i sagda ämne, utan har kommittén föreslagit detsammas upptagande i 17 kap. rättegångsbalken. — För kommitténs motivering i övrigt får jag hänvisa till betänkandet (s. 68—70, 453).

Sista gången frågan om en ny bevisningslagstiftning behandlades i riksdagen var år 1915, då en motionär i andra kammaren hemställde, att riksdagen måtte för sin del antaga vissa vid 1908 års riksdag senast framlagda lagförslag i ämnet. Motionen föranledde riksdagens skrivelse den 27 maj 1915 (n:r 199), däri riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte — i ändamål att, för tiden intill dess ny rättegångsordning kunde komma till stånd, i görligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga stadganden rörande bevisning inför rätta — taga under övervägande, huruvida och i vad omfattning arbetet på en reform av bevisningslagstiftningen lämpligen borde återupptagas. I skrivelsen ifrågasattes emellertid, huruvida det tilläventyrs kunde befinnas lämpligt att begränsa ifrågavarande lagstiftning till några särskilt viktiga spörsmål, i vilket avseende särskilt framhöllos bestämmelserna rörande parts skyldighet att tillhandahålla handling, om bevisning genom sakkunniga samt om bestämmande av skadeståndsbelopp vid saknad av fullständig utredning rörande skadans omfång. *Departementschefen.*

De ämnen, som i riksdagens nämnda skrivelse avses, äro för närvarande föremål för undersökning inom justitiedepartementet. Vid sådant förhållande och då med den friare prövning av skadeståndsfrågor, som numera torde allmänt tillämpas av domstolarna, behovet av uttryckligt lagstadgande särskilt på denna punkt icke synes vara trängande, har jag ansett frågan om särskilda regler för beräknande av skadeståndsbelopp icke böra i detta sammanhang upptagas till behandling. Detta kommitténs förslag har således icke föranlett någon åtgärd.»

Föredragande departementschefen uppläste därefter ifrågavarande förslag till

1) lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens;

2) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen;

och hemställde departementschefen, att över nämnda förslag, som voro av den lydelse bilagor vid detta protokoll utvisa, lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Till denna hemställan, som biträddes av statsrådets övriga ledamöter, täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Härigenom förordnas som följer:

Om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter samt liknande brott.

1 §.

I näringsverksamhet anställd person, som under den tid, tjänstavtalet är gällande, i avsikt att bereda sig eller annan någon fördel eller att skada göra, obehörigen använder sig av eller yppar något fabrikationssätt, någon anordning, något affärsförhållande eller någon annan omständighet, varom han under anställningstiden erhållit kännedom och som han vet utgöra en arbetsgivarens yrkeshemlighet, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

Med näringsverksamhet förstås i denna lag varje huvudsakligen på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet.

2 §.

Den, som i avsikt, varom i 1 § förmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild, som han för utförande av något arbete eller eljest för affärsändamål fått sig anförtrodd, varde, ändå att nämnda paragraf icke äger tillämpning, fälld till ansvar, såsom där sägs, så ock förpliktad att ersätta uppkommen skada.

3 §.

Är gärning, som i 1 eller 2 § avses, enligt 22 kap. strafflagen att bedöma såsom trolöshet mot huvudman, skall vad i sagda paragrafer finnes stadgat ej vinna tillämpning.

4 §.

Om någon i avsikt, som i 1 § sägs, obehörigen använder sig av, yppar eller giver annan del av yrkeshemlighet eller ritning eller annan sådan förebild, varom han vunnit kännedom genom ett honom lämnat meddelande av den i 1 eller 2 § angivna art, varde, så framt han vid meddelandets mottagande ägde kännedom om de förhållanden, som gjorde meddelandet otillåtet, straffad på sätt i 1 § sägs ävensom förpliktad att gottgöra uppkommen skada.

Om bestickning.

5 §.

Den, som lämnar, utlovar eller erbjuder gåva eller annan förmån till någon i näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person för att därigenom muta denne att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, straffes med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år; ersätte ock uppkommen skada.

6 §.

I näringsverksamhet eller eljest vid företag av ekonomisk art eller vid verk, inrättning eller stiftelse anställd person, som tager, låter åt sig utlova eller begär gåva eller annan förmån för att därigenom låta muta sig att vid avtal om inköp av varor eller utförande av arbete för dens räkning, hos vilken han är anställd, åt någon skaffa företräde framför annan eller att underlåta framställa anmärkning i fråga om fullgörande av sådant avtal, varde straffad på sätt i 5 § sägs ävensom förpliktad att ersätta uppkommen skada.

Emottagen muta eller dess värde tillfaller kronan.

7 §.

Vad i 5 och 6 §§ stadgats skall icke äga tillämpning, om gärningen är straffbar enligt 25 kap. strafflagen.

Allmänna bestämmelser.

8 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för brott, varom i denna lag sägs, därmed fortsätter, skall för varje gång, åtal därför anhängiggjorts, fällas till det straff, som för brottet är bestämt; dock må fängelsestraff icke ådömas för sammanlagt längre tid än den för brott av ifrågavarande slag i lagen stadgade högsta fängelsetid.

9 §.

Berättigad att anställa talan enligt denna lag är:

1) i de uti 1, 2 och 4 §§ angivna fall den, vilkens yrkeshemlighet, ritning eller förebild obehörigen använts eller röjts; samt

2) i de uti 5 och 6 §§ omförmälda fall varje näringsidkare, som frambringar, tillverkar eller håller till salu varor eller utför arbete av samma eller liknande art som de varor eller det arbete, som skolat levereras eller utföras, ävensom den anställdes arbetsgivare, där ej gärningen skett med dennes begivande, så ock, utom vad angår skadestånd, varje sammanslutning för främjande av yrkesintressen, så framt näringsidkare, varom ovan sägs, äro företrädda inom sammanslutningen och denna äger att inför domstol kära.

Efter angivelse av den, som enligt vad ovan stadgas äger anställa talan, må ock allmän åklagare väcka påstående om straff för brott, varom i denna lag förmäles.

10 §.

Då vid domstol förekommer mål om obehörigt användande eller yppande av yrkeshemlighet eller om missbrukande av anförtrodd ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild och målets offent-

liga handläggning prövas kunna för den, vilkens rätt förmenas hava blivit genom den åtalade handlingen kränkt, medföra ytterligare skada i samma hänseende, må domstolen förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

11 §.

Var, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från den dag, då skadan timade, anhängiggöra sin talan hos domstol. Försummas det, have han förlorat sin talan.

12 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Har ämbetsman tagit, låtit åt sig utlova eller begärt muta, för att i ämbetet orätt främja; varde, ändå att ingen skada skedde, avsatt och förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller ock dömd till mistning av ämbete på viss tid; och skall, där till avsättning dömes, den skyldige, om brottet det förtjänar, dessutom straffas med fängelse.

Den, som till ämbetsman lämnar, utlovar eller erbjuder sådan muta, dömes till böter eller fängelse.

Tager eller betingar sig ämbetsman eljest för sin ämbetsåtgärd någon belöning eller sportel, därtill han ej berättigad är; straffes med mistning av ämbete på viss tid eller böter: äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till avsättning dömas.

21 §.

Böter, som efter 5 § 3 mom., 6, 10, 14, 16 eller 17 § ådömas, må sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtfölja det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det ämbete viss lön eller annan inkomst förenad; vare bot högst ett tusen riksdaler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen den 26 februari 1919.

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 januari 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till

lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens och

lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsrådet friherre A. J. C. Giertta.

Förslaget till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

Lagförslaget föranledde följande yttranden.

1 §.

Justitierådet *von Seth:*

I andra stycket lämnas en definition på vad som enligt förslaget förstås med näringsverksamhet. Definitionen överensstämmer med den, som av patentlagstiftningskommittén intagits i 1 § av dess förslag. Såväl av de å olika ställen i kommitténs motiv angivna exemplen på yrken, vilka överhuvudtaget skulle skyddas genom kommitténs förslag, som av motivens avfattning i övrigt synes emellertid framgå att, då ordet närings-

verksamhet använts för att utmärka den föreslagna lagstiftningens räckvidd, detta ord tagits i en mera begränsad betydelse, än nämnda definition angiver, eller såsom omfattande allenast sådan på ekonomisk vinst för dess utövare riktad yrkesmässig verksamhet, som har till ändamål tillverkning eller transport av eller handel med varor eller tillhandahållande av personliga tjänster, men däremot icke verksamhet, som är inriktad på framvinnande av naturprodukter.

En sådan ståndpunkt har också åtskilligt för sig.

Även om det, — för att nu icke beröra andra frågor än dem, som upptagits av det föreliggande förslaget, — icke kan anses alldeles uteslutet, att verkliga yrkeshemligheter kunna förekomma även inom sådana yrken som t. ex. jordbruket, spelar sålunda konkurrensen för utövarna av dessa yrken ej på långt när samma roll som för utövarna av ovan först nämnda yrken, medan å andra sidan allmänhetens intresse av att icke hinder skapas för produktionens ökande och förbilligande är vida större, då det är fråga om yrken, som avse framvinnandet av naturprodukter, än då det gäller övriga yrken.

Något anspråk på skydd för yrkeshemligheter har veterligen ej heller vare sig här eller i utlandet framställts av jordbrukarna och med dem jämförliga yrkesutövare. Uttalanden i ämnet från dessa håll föreligga icke bland förarbetena till förslaget.

Är vad ovan anförts överensstämmande med vad som är förslagets mening, bör alltså förenämnda definition undergå någon jämkning.

Att härigenom skyddet mot obehörigt användande eller yppande av yrkeshemligheter och mot därmed jämförliga förehavanden kommer att få en vida inskränktare omfattning än skyddet mot bestickning, lärer ej vara annat än överensstämmande med sakens natur.

Vare sig förenämnda definition ändras på sätt ovan hemställts eller ej, synes densamma hava sin rätta plats bland förslagets allmänna bestämmelser.

2 §.

Lagrådet:

Avfattningen av 2 § lärer ej med tydlighet utmärka vad med densamma åsyftas eller att samma straff och påföljd, som i 1 § sägs, skall drabba den, som i annat fall än där avses men i avsikt, varom i samma paragraf förmäles, obehörigen använder sig av eller giver annan del av ritning, mönster, modell, schablon eller dylik teknisk förebild, som han för utförande av något arbete eller eljest för affärsändamål fått sig anförtrodd.

8 §.

Lagrådet:

Enligt ordalydelsen omfattar bestämmelsen i denna paragraf jämväl det fall, som omförmäles i 3 §. Detta torde ej vara åsyftat, och att i förevarande lag meddela ett särstadgande om bedömande av sådant fortsatt brott, som faller inom strafflagens område, kan ej vara lämpligt. För övrigt synes med hänsyn till beskaffenheten av de förbrytelser, som i den föreslagna lagen avses, knappast förefinnas giltigt skäl för den avvikelse från vanliga straffrättsliga grunder, som i bestämmelsen innehålles.

10 §.

Lagrådet:

Handläggning inom stängda dörrar lärer ej böra få förekomma i andra fall än då det påkallas av målsägare.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 28 februari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren lagrådets den 26 innevarande februari avgivna utlåtande över de till lagrådet den 24 nästlidna januari remitterade förslag till

1) lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens;

2) lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll yttrade föredraganden: »Förslaget till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens har omarbetats i enlighet med vad lagrådet hemställt. Därvid har det remitterade förslagets 2 § sammanförts med första stycket av 1 § till en ny 1 §. Andra stycket av det remitterade förslagets 1 § har, på sätt en av lagrådets ledamöter förordat, flyttats till förslagets allmänna bestämmelser. Tillika hava vissa formella jämkningar i förslaget vidtagits.»

Föredraganden uppläste därefter sistnämnda förslag i vad det omarbetats samt hemställde, att de ifrågavarande förslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.